

סקר אלימות ופשיעה

בעיר אום אל פחם

ושביעות רצון מתפקוד העירייה

ד"ר נוהאד עלי

יו"ר תחום "ערבים-יהודים-מדינה" במוסד שמואל נאמן בטכניון

מוגש לעמותת יוזמות אברהם

ינואר 2022

אין לשכפל כל חלק מפרסום זה ללא רשות מראש ובכתב ממוסד שמואל נאמן מלבד לצורך ציטוט של קטעים
קצרים במאמרי סקירה ופרסומים דומים תוך ציון מפורש של המקור.

הדעות והמסקנות המובאות בפרסום זה הן על דעת המחבר/ים ואינן משקפות בהכרח את דעת

מוסד שמואל נאמן.

5	תודות
6	תקציר
8	מבוא ומאפיינים כלליים
9	המבנה הדמוגרפי של העיר
10	מצב חברתי-כלכלי
12	חינוך והשכלה
13	תאונות דרכים
14	1. פרק ראשון: פשיעה ואלימות בעיר אום אל פחם
17	2. פרק שני: מתודולוגיה ושיטות מחקר
17	2.1 הסקר
18	2.2 אוכלוסייה ומדגם
22	3. פרק שלישי: ממצאי החלק הכללי
22	3.1 דאגה מתופעות חברתיות
24	3.2 חשש להיפגע מעבירות
25	3.3 תחושת חוסר הביטחון ביישוב המגורים
27	3.4 מרחבים ותחושת איום
28	3.5 היפגעות מאלימות
29	3.6 תוקפים
30	3.7 שינוי ברמת האלימות
31	3.8 נשק חם
34	3.9 פעילות לצמצום האלימות
35	3.10 השתתפות במאבק באלימות ביישוב
36	3.11 הערכת פעילות המוסדות למיגור האלימות
37	3.12 משטרה
42	4. פרק רביעי: ממצאי החלק הייחודי: שביעות רצון ממחלקות העירייה
42	4.1 אמון במוסדות העירייה
44	4.2 אלימות בעיר
48	5. פרק 5: סיכום ודיון
51	נספחים
51	נספח א': שאלות הסקר לשנת 2021, כולל אחוזי המשיבים בקטגוריות השונות.

16	תרשים 1: מספר נרצחים לפי יישוב בשנים 2018-2020
18	תרשים 2: התפלגות מין המשתתפים
18	תרשים 3: התפלגות גיל המשתתפים (מקובץ)
18	תרשים 4: התפלגות השכלת משתתפים (מקובץ)
19	תרשים 5: התפלגות הכנסת משתתפים
20	תרשים 6: התפלגות המצב המשפחתי של המשתתפים
20	תרשים 7: התפלגות שמירת הדת של המשתתפים
20	תרשים 8: התפלגות ההגדרה העצמית של המשתתפים
20	תרשים 9: התפלגות הזהות החשובה ביותר של המשתתפים
21	תרשים 10: התפלגות שכונת המגורים של המשתתפים
22	תרשים 11: שיעורי הדאגה לגבי המתרחש בחברה ובפוליטיקה הישראלית, לפי תופעה וסקר
22	תרשים 12: שיעורי הדאגה לגבי המתרחש בחברה הישראלית, לפי תופעה וסקר
24	תרשים 13: שיעורי החשש מפגיעה, לפי תופעה וסקר
25	תרשים 14: שיעורי תחושת חוסר הביטחון האישי עקב האלימות ביישוב, לפי סקר
26	תרשים 14: תחושת חוסר הביטחון האישי - לפי מגדר
26	תרשים 16: תחושת חוסר הביטחון האישי - לפי קבוצת גיל
27	תרשים 17: שיעורי תחושת איום, לפי מרחב וסקר
28	תרשים 18: שיעורי תחושת איום, לפי מרחב וסקר
29	תרשים 19: היכרות עם תוקף, לפי סקר
29	תרשים 20: זהות התוקף או הנוקט באלימות, לפי סקר
30	תרשים 21: שינויים ברמת האלימות ביישוב, לפי סקר
31	תרשים 22: עמדות כלליות כלפי נשק חם, לפי סקר
31	תרשים 23: עמדות כלפי נשק חם - סקר אום אל פחם
33	תרשים 24: עמדות כלפי השימוש האלים בנשק, לפי גורם וסקר
34	תרשים 25: שיעורי ההסכמה עם הטיעונים בנוגע לפעולות לצמצום האלימות, לפי פעולה וסקר
35	תרשים 26: נכונות לקחת חלק במאבק באלימות ביישוב, לפי מידות הנכונות וסקר
36	תרשים 27: שביעות רצון מפעילות למען צמצום מימדי האלימות, לפי מוסד וסקר
37	תרשים 28: הערכת טיפול המשטרה, לפי סקר
38	תרשים 29: שביעות רצון מהמשטרה, לפי תחום פעילות וסקר
39	תרשים 30: נכונות להתלונן במשטרה על הקורבנות, לפי סוגי האלימות וסקר
40	תרשים 31: גורמים לפנות בעת הקורבנות, לפי סקר
41	תרשים 32: אמון במשטרה, לפי סקר
42	תרשים 33: שביעות רצון מעיריית אום אל פחם, לפי תחום פעילות העירייה

- תרשים 34: הערכת יכולת העירייה לצמצם את ממדי האלימות ביישוב, לפי תחום פעילות..... 43
- תרשים 35: הערכת יכולת העירייה לצמצם את מימדי האלימות ביישוב, לפי תחום פעילות..... 43
- תרשים 36: החשיפה לאלימות באום אל פחם..... 44
- תרשים 37: העדפה לביצוע קניות מחוץ לאום אל פחם..... 45
- תרשים 38: שביעות רצון משירותי העירייה - נראות פני העיר, לפי שכונה..... 46
- תרשים 39: שביעות רצון משירותי העירייה - פעילות העירייה, לפי שכונה..... 46
- תרשים 40: שביעות רצון משירותי העירייה - שירותים חברתיים, לפי שכונה..... 47

כתיבת סקר אלימות ופשיעה בעיר אום אל פחם ושביעות רצון מתפקוד העירייה התאפשרה הודות לשותפים ולשותפות לדרך.

אנו מבקשים להודות מקרב לב לראש העיר אום אל פחם ד"ר סמיר סובחי מחאמיד, למר עופר תודר, מנכ"ל עיריית אום אל פחם לגברת וידאד זאיד על הליווי והסיוע המתמיד. לגברת עולא-יוסף נג'מי, מנהלת מיזם קהילות בטוחות ולמר יוני אריה, רכו מחקר והערכה מעמותת "יוזמות אברהם" על נקודת המבט ועל ההערות החשובות.

תודה לד"ר דניס רוזנברג שליווה אותנו בייעוץ הסטטיסטי ובהארות משמעותיות בניתוח הממצאים. לצוות הסוקרות והסוקרים המקצועי והאמין שמילא את מלאכת הראיונות באופן מדויק.. לעוזרת ולעוזר המחקר, רנא ואמיר, שתרמו רבות להצלחתו של המחקר. תודה מיוחדת אנו חבים לד"ר ראובן גל, עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן בטכניון, על הליווי, התמיכה וקריאת הטיוטה וההערות המועילות.

תודה מיוחדת מוקדשת לאמנון בארי-סוליציאנו ולד"ר ת'אבת אבו ראס, מנכ"לים שותפים של "יוזמות אברהם", ולפרופ' עירד יבנה, מנכ"ל מוסד שמואל נאמן בטכניון, על תמיכתם ועידודם, על הליווי המקצועי ועל הנכונות להשקעה החומרית והרוחנית במחקר זה.

לכל אלו ולעוד רבים אחרים נתונה תודתנו.

ד"ר נוהאד עלי.

סקר הביטחון האישי והקהילתי בעיר אום אל פחם אשר נערך בחודשים נובמבר-דצמבר בשנת 2021 באום אל פחם עסק בביטחון האישי של תושבי העיר, יחסייהם עם ואל המשטרה ובדק את שביעות הרצון של תושבי העיר מהעירייה וממחלקותיה בכלל ובמיגור האלימות בפרט. אוכלוסיית הסקר כללה את תושבי העיר הבגירים (N = 302).

ממצאי הסקר עולות מספר מסקנות:

- תושבי אום אל פחם מודאגים ביותר מתופעות אלימות (אלימות כללית, פשיעה, ירי ושימוש בנשק) והכי פחות מודאגים מהתופעות הפוליטיות הקשורות לאוכלוסייה הערבית (קפאון תהליך השלום בין ישראל לפלסטינים, אי-שיוויון בין יהודים לערבים בישראל ומצב הדמוקרטיה במדינה).
- תושבי העיר ביטאו את החשש הגבוה ביותר להיפגע מעבירות אלימות ואת החשש המועט ביותר להיפגע מעבירות מין. ייתכן כי דבר זה מוסבר, בין היתר, גם על ידי ההיפגעות בפועל, אשר הייתה המועטה ביותר מעבירות מין והרבה ביותר - מעבירות אלימות (שימוש בנשק חם או קר).
- רוב תושבי אום אל פחם מרגיש חוסר ביטחון אישי ביישוב. המרחב המעורר הכי הרבה תחושת איום בקרב תושבי העיר הוא הרחוב, והמרחב בו תחושה האיום היא המועטה ביותר הינו ביתם הפרטי.
- מרבית מתושבי העיר שחוו אלימות לא הכירו את התוקף. מבין אלה שהכירו, הרוב ציינו כי מדובר באדם שאינו נמנה עם הקטגוריות המוגדרות (אדם זר, שכן, חבר, מכר, בן משפחה או עמית לעבודה).
- רובם המכריע של תושבי העיר (כ-97%) דיווחו על עלייה ברמת האלימות ביישוב בהשוואה לשנה הקודמת.
- בהתייחס לעמדות כלפי נשק חם, תושבי העיר הסכימו יותר עם הטענות כי כאשר הם התייחסו לעיר ופחות למסגרות כלליות יותר - בהתייחס הן לקלות השגת הנשק החם הן להגברת השימוש בו. הגורם השכיח ביותר לשימוש בנשק שצוין הוא קלות הענישה כלפי עברייני האלימות וההכי פחות שכיח - נוכחות מועטה של שוטרים.
- בהתייחס לפעילות לצמצום האלימות, תושבי העיר ראו כחשובה ביותר את החמרת הענישה כלפי עברייני האלימות וכפעולה הכי פחות חשובה - שיפור מערכת היחסים עם המשטרה.
- מעל למחצית מתושבי העיר מוכנים לקחת חלק מועט במאבק האלימות בעיר.
- הם היו הכי שבעי רצון מהמשפחה והכי פחות - ממשטרת ישראל - בכל הקשור ליעילות הטיפול למען צמצום האלימות. בהתייחס ליחסים עם המשטרה, רק כשליש ציינו כי הטיפול בעת המגע

האחרון היה טוב או טוב מאוד. שביעות הרצון הגבוהה ביותר מהמשטרה נרשמה בכל הקשור לאכיפת תקנות הקורונה, והנמוכה ביותר – בכל הקשור להתמודדות עם סחיטת דמי החסות.

- המרואיינים בסקר ביטאו את הנכונות הרבה ביותר לדווח על קורבנות בגין עבירת אלימות ואת הנכונות הנמוכה ביותר – על עבירות מין. רוב המשיבים בסקר ציינו כי יפנו לגורמים שאינם משטרה בעת פגיעה מעבירות אלימות.
- לבסוף, פחות מעשירית מהנחקרים ביטאו אמון או אמון רב במשטרה.

המרואיינים בסקר התייחסו גם לפעילות העיריה ולאלימות בעיר.

- שביעות הרצון הרבה ביותר מהעירייה נרשמה בהתייחס לרמת החינוך הכללית בעיר, והנמוכה ביותר – מהשיטור העירוני.
- הרמה הכללית של החינוך הייתה גם התחום המשמעותי ביותר שהשיפור בו עלול להוביל לצמצום האלימות בעיר. מנגד, השיפור בניקיון ופינוי אשפה היה לדעת המשיבים הגורם הכי הפחות מהותי לצמצום האלימות בעיר.
- בהתייחס לאלימות ביישוב, כשני שלישי המשיבים דיווחו כי לא הם ולא בני משפחותיהם לא נפגעו מהאלימות בעיר.
- בנוסף, כ-46% מהמשיבים לא מבצעים קניות מחוץ לעיר, אך 41.4% נוספים לעתים מעדיפים לעשות קניות מחוץ לאום אל פחם לאור האלימות הגואה ביישוב.

ממצאי הסקר מעלים תמונה מורכבת בכל הקשור לאלימות ביישוב. נראה שהאלימות בעיר מתרחשת בהיקפים רבים כל כך עד כדי כך שהאלימות, הפגיעה והמחוללים שלהם הם הנושאים המדאיגים ביותר והמעוררים את החשש הרב ביותר של תושבי העיר. מנגד, נראה שהאמון במוסדות המדינה שהינו נמוך, עלול להוות מכשול בכל הקשור לשיתוף הפעולה עם תושבים למען מיגור האלימות ביישוב.

היישוב אום אל פחם הוא היישוב השלישי בגודלו בקרב החברה הערבית אחרי הערים נצרת בגליל (78,780) ורהט בדרום (71,437). לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2020¹, היישוב אום אל-פחם מנה 56,776 תושבים. למעשה, היישוב אום אל פחם הוא היישוב הגדול ביותר במשולש. בשנת 1948 גרו ביישוב כ- 2500 נפשות. בשנת 2021 שיעור הריבוי הטבעי 0.9 ואילו מאז ההגירה הוא שלילי - 0.3².

פירוש השם הינו "מקור הפחם", או, "אם כל הפחמים", מקור השם הינו משום מסחר הפחמים שנהוג עד ימים אלו ביישוב.

העיר אום אל-פחם נחשבת למרכז מסחרי לאזור ואדי עארה, עיר המושבת לקוחות מכל רחבי ישראל שקונים, בין היתר, רהיטים וצרכי בית למיניהם, דבר שהפך את העיר למקום המושך בעלי עסקים ומשקיעים. העיר מהווה מרכז למתן שירותים ציבוריים למשולש הצפוני. היא שוכנת על רכס הררי, ששיאו בהר אלכסנדר וחולשת על ואדי עארה.

אום אל פחם זכתה במעמד מוניציפלי (מועצה מקומית) ב- 1960, וב- 1984, זכתה למעמד של עיר בישראל. מאז 1960, כיהנו 10 ראשי יישוב. ד"ר סמיר סובחי מחאמיד, ראש העיר הנוכחי, הוא ראש העיר ה- 11.

נחום ברנע טוען (2019) כי אום אל פחם היא העיר הכי פוליטית בארץ: "57 אלף תושבים, ארבע חמולות ענקיות עם היסטוריה משלהן ושכונות משלהן ושלוחות משני צידי הקו הירוק, ושתי תנועות פוליטיות, אחת קומוניסטית, אחת דתית קיצונית, שמתמודדות בכל הכוח, עשרות שנים, על השליטה בעיר, ולא פחות חשוב מזה, על השליטה בלבבות. כל תושב באום אל פחם יודע לאן הוא שייך"³.

למעשה, כל הזרמים הפוליטיים, המפלגות והתנועות של החברה הערבית נמצאים בעיר אום אל פחם. ואולם שני הזרמים הפוליטיים האקטיביים בעיר הם הזרם הדתי שמרני בדמות התנועה האסלאמית, התנועה הסופית ותנועות דתיות אחרות -- והזרם המתחרה הליבראלי של חד"ש ואחרים, ואולי גם "בני הכפר" (אבנא' אל בלד).

¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה 2020. אוכלוסייה.

<https://www.cbs.gov.il/he/Pages/search/SearchInSeries.aspx?txt=%D7%90%D7%95%D7%9D%20%D7%90%D7%9C%20%D7%A4%D7%97%D7%9D>

² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. 2020. מקורות גידול האוכלוסייה. לפי צורת יישוב. קבוצת אוכלוסייה ודת.

www.cbs.gov.il/publications/doclib.2/shnatonpopulation

³ נחום ברנע. 2019. נוהרים או לא נוהרים. ידיעות אחרונות, 08.08.2019 אוהזר מתוך

<https://www.yediot.co.il/articles/0.7340.L-5566017.00.html>

המבנה הדמוגרפי של העיר

באום אל פחם חיים כיום, כאמור, 56,777 תושבים. התפלגות הגילאים בעיר היא כדלקמן:

טבלה 1: המבנה הדמוגרפי של העיר

קב' גיל	סה"כ	זכר	נקבה
סה"כ	56777	28947	27829
00-04	5564	2887	2677
05-09	5509	2815	2693
10-14	5885	3001	2884
15-19	6230	3185	3045
20-24	5835	3078	2757
25-29	4766	2492	2275
30-34	3582	1788	1794
35-39	3180	1645	1534
40-44	3406	1653	1754
45-49	3372	1739	1633
50-54	2863	1479	1385
55-59	2378	1199	1179
60-64	1562	768	794
65+	2645	1218	1426

מהנתונים ניתן ללמוד שכ- 23188 מהאוכלוסייה (40.8%) הם מתחת לגיל 19 ו- 2645 (4.6%) מעל גיל 65. האוכלוסייה של העיר היא אוכלוסייה צעירה עם פוטנציאל גדול לכוח אדם בתעסוקה. שיעור האנשים מעל גיל 65 הוא נמוך במיוחד.

מצב חברתי-כלכלי

לפי הדירוג החברתי-כלכלי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, העיר דורגה באשכול 2, הנמוך מאוד. אולם, לפי דירוג מדד הפריפריאליות היא מדורגת 5. מדד הפריפריאליות⁴ הוא מדד שמחשבת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ומשקף את מידת הפריפריאליות של רשות מקומית בישראל מבחינת מיקומה הגאוגרפי ביחס למרכזי פעילות כלכלית. הרשויות המקומיות מסווגות לעשרה אשכולות (לא שווים בגודלם), בסדר עולה של רמת המרכזיות, החל מאשכול 1 שבו נכללות רשויות מקומיות הפריפריאליות ביותר (אילת וחבל אילות) ועד אשכול 10 שבו נכללות הרשויות המקומיות המרכזיות ביותר (תל אביב-יפו, בני ברק, גבעתיים ורמת גן) ערך המדד נקבע לפי שני מרכיבים:

- מדד נגישות פוטנציאלית, המשקלל בין קרבת הרשות המקומית לכל הרשויות המקומיות בארץ לבין גודל האוכלוסייה שלהן;
- קרבה לגבול מחוז תל אביב, המדגישה את הקרבה של הרשות המקומית למרכז הכלכלי והעסקי של ישראל.

לפי המיקום הגיאוגרפי שלה, אום אל פחם ממוקמת בהרי השומרון הצפוניים (נק.צ.215/714), באזור ואדי עארה במשולש הצפוני. העיר מרוחקת 58.6 ק"מ מגבולות מחוז תל אביב, נחציית ע"י דרך 65 ונמצאת במרחק 9 ק"מ מדרך מס' 6. המיקום הגיאוגרפי, המרכזי יחסית, של העיר לא משקף את הדירוג החברתי-כלכלי שלה. על כן, אין התאמה בין דירוגה הסוציו-כלכלי לדירוגה הפריפריאלי. ניתן להסיק שלעיר יש פוטנציאל משמעותי לשיפור דירוגה הסוציו-כלכלי, גם בהתחשב במאפייניה האנושיים והסוציולוגיים. שטח תחום שיפוט העיר מגיע לכ- 26 קמ"ר (לפני 1949 מרחב המחיה היה כ- 70 קמ"ר). מאופיין ע"י סובב פיזי הררי (ממוצע גובה 450 מ' מעל פני הים), עשיר במעינות ועשיר ביערות.

⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מדד הפריפריאליות של יישובים ושל רשויות מקומיות, 2015.

<https://www.cbs.gov.il/he/subjects/Pages/%D7%9E%D7%93%D7%93-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%A9%D7%9C-%D7%A8%D7%A9%D7%95%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%99%D7%95%D7%AA.aspx>

לפי נתוני הביטוח הלאומי⁵ השכר הממוצע של תושבי אום אל פחם בהשוואה לארצי הוא כדלקמן:

טבלה 2: השכר הממוצע של תושבי אום אל פחם בהשוואה לארצי

ארצי	אום אל פחם	
11,906	7,360	שכר ממוצע לשכיר לחודש עבודה (ש"ח)
10,208	7,960	הכנסה חודשית ממוצעת של עצמאי (ש"ח)
26.9	46.4	אחוז השכירים המשתכרים עד שכר מינימום
1.9	0.3	אחוז השכירים המשתכרים מעל 4 פעמים שכר ממוצע
2.1	0.5	אחוז העצמאיים שהכנסתם מעל 4 פעמים שכר ממוצע

ממוצע שכר השכירים החודשי בעיר אום אל פחם הוא כ- 61.8% מהשכר החודשי הארצי וההכנסה החודשית הממוצעת של עצמאי בעיר עומדת על 77.9% ממוצע ההכנסה החודשית של עצמאי בישראל. לפי האתר הרשמי של העירייה⁶, האוכלוסייה משתייכת לארבעה חמולות שכמעט שוות בגודלן: אגבריה, ג'בארין, מחאגנה ומחאמיד.

⁵ המוסד לביטוח לאומי. 1.12.2021.

<https://www.btl.gov.il/medinyut/situation/statistics/btlstatistics.aspx?type=1&id=2710>

⁶ האתר הרשמי של עיריית אום אל פחם

<http://he.umelfahem.org/inner.asp?root=79&RecordID=2735>

גנים

3248	ילדים בגנים של משרד החינוך סה"כ תשע"ט 2018/19
1088	ילדים בגנים של משרד החינוך גיל 3 תשע"ט 2018/19
1054	ילדים בגנים של משרד החינוך גיל 4 תשע"ט 2018/19
1047	ילדים בגנים של משרד החינוך גיל 5 תשע"ט 2018/19
59	ילדים בגנים של משרד החינוך גיל 6 תשע"ט 2018/19

בתי ספר

30	בתי ספר סה"כ תשע"ט 2018/19
18	בתי ספר יסודיים תשע"ט 2018/19
21	בתי ספר על-יסודיים תשע"ט 2018/19 (מתוכם 8 חטיבות ביניים ו-13 בתי ספר תיכוניים)
14369	תלמידים סה"כ תשע"ט 2018/19
7360	תלמידים בבתי ספר יסודיים תשע"ט 2018/19
7009	תלמידים בבתי ספר על-יסודיים תשע"ט 2018/19
3171	תלמידים בחטיבות ביניים תשע"ט 2018/19
3838	תלמידים בבתי ספר תיכוניים תשע"ט 2018/19
26.7	ממוצע תלמידים לכיתה בבתי ספר יסודיים תשע"ט 2018/19
1.1	אחוז תלמידים נושרים סה"כ תשע"ט 2018/19
1.7	אחוז תלמידים נושרים בנים תשע"ט 2018/19
0.5	אחוז תלמידים נושרים בנות תשע"ט 2018/19
59.4	אחוז זכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות י"ב תשע"ט 2018/19
44.2	אחוז זכאים לתעודת בגרות שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין תלמידי כיתות י"ב תשע"ט 2018/19

- 8.5 - אחוז בעלי תארים מישראל מתוך אוכלוסיית בני 35-55 תש"ף 2019/20
- 23.3 - אחוז הנכנסים להשכלה גבוהה בתוך 8 שנים בקרב תלמידי י"ב תש"ף 2019/20
- 11.8 - אחוז סטודנטים מתוך אוכלוסיית בני 20-25 תש"ף 2019/20
- 2.1 - אחוז סטודנטים מתוך כלל האוכלוסייה תש"ף 2019/20
- 1438 - עובדי הוראה: מספר עובדי הוראה

הנתונים על חינוך, השכלה והשכלה גבוהה משמשים קריטריון משמעותי למצב הסוציו-אקונומי ולמדד העוני בכלל. שיעור נמוך של משכילים מעלה באופן ניכר את מדד העוני. מחקרים רבים מצאו קשר בין עוני ואלימות כפי שהראינו בפרק הסיכום,

תאונות דרכים

טבלה 3: נתוני תאונות דרכים

32	סך הכל (כולל לא ידוע)
2	קטלנית
11	קשה
19	קל
43	נפגעים סך הכל (כולל לא ידוע)
2	הרוגים
11	קשה
30	קל

לא בכדי התייחסנו כאן לנתונים על תאונות הדרכים. בסקר העמדות שתוצאותיו יובאו בפרק 3, שאלנו על החשש והדאגה של תושבי העיר מתאונות הדרכים. יש שמייחסים לדפוסי הנהיגה הפרועים בחלק מהיישובים הערבים כחלק בלתי נפרד מהאלימות או כסיבה מחוללת אלימות וקטטות.

1. פרק ראשון: פשיעה ואלימות בעיר אום אל פחם

מצב האלימות והפשיעה בעיר אום אל פחם קשה במיוחד. בשנת 2021 קיפחו את חייהם כ- 11 תושבים. בכתבת תחקיר של האתר 'פוסטה', שהוא אתר חדשותי בענייני חברה, חוק ומשפט, פלילים ופשע ב- 21.10.2021 נכתב:

“העיר אום אל פחם שמונה כמעט 60 אלף תושבים מספקת לאחרונה סצנות שלא מביישות את בינג' סדרות הפשע המחוספסות של נטפליקס, מאיטליה, ספרד, מקסיקו, סרביה. לצד אירועי ירי ואלימות רבים שכבר לא מדווחים למשטרה ואף לא על ידי המשטרה, מאירועי הרצח אי אפשר להתעלם יותר...”

ב- 29.10.2021 כתב פאוזי אבו טועמי מאמר דעה במקומון חדרה בו ציטט מדבריה של אישה מאום אל פחם, בסוף שנות השלושים לחייה, אשת חינוך ואמא לשתי בנות:

“הדברים שאני אומרת קשים, אבל זו האמת. אני החלטתי לא להביא יותר ילדים לעולם מחשש להפוך לאמא שכולה. הרבה נשים באום אל פחם קיבלו החלטה כזאת. זו שיחת היום בין הנשים. אם תבדוק בשלוש השנים האחרונות תמצא שאחוזו הילודה בעיר ירד. אני יודעת על גני ילדים שנסגרו מאחר ואין מספיק ילדים. כל זה קשור אך ורק לאלימות ולפשיעה שכבשה את העיר. אנחנו לא רואים לזה סוף”⁷.

באותה הכתבה רואיין ראש עיריית אום אל פחם, ד"ר סמיר סובחי מחאמיד, שציין כי העיר אום אל פחם, כמו יישובים אחרים בחברה הערבית, עוברת תקופה לא קלה. “כואב לנו מאוד שמתחילת השנה נרצחו אצלנו שמונה תושבים (המספר גדל ל- 11). זה אסון גדול. אנשים נרצחים בדרכם לעבודה, ביציאה מהמסגד, בחתונות, שילמנו מחיר יקר. אימהות שכולות, נשים אלמנות וילדים יתומים. עשינו את הכול, הפגנות מול תחנת המשטרה, עצרות, הסברה לתלמידים ודרישות במסגדים. נכון שכולנו מפנים אצבע מאשימה למשטרה שלא מקיימת את עבודתה כראוי, אבל, כאן אני שואל, הרי גם לנו יש תפקיד כהורים. איפה התפקיד שלנו בחינוך ילדינו? תפקיד מוסדות החינוך ובתי הספר, הדרשנים במסגדים, אנשי הדת, מוסדות קהילתיים, מפלגות ותנועות פוליטיות? כל אחד חייב לעשות את חלקו”.

נתונים סטטיסטיים שהוכנו על ידי 'מרכז אמאן' – המרכז הערבי לחברה בטוחה – מלמדים כי מאז שנת 2012 ועד סוף 2021 נרשמו באום אל פחם 42 נרצחי אלימות ופשע בקרב נשים, גברים, ילדים ואף קשישים וכי מסתמנת מגמת עלייה ברורה:

⁷ אוחזר מתוך https://hadera.mynet.co.il/local_news/article/hksqs3vit

טבלה 4: נתוני הרוגים בשנים 2012-2022

שנה	מספר קורבנות
2012	2
2013	3
2014	2
2015	0
2016	3
2017	3
2018	6
2019	7
2020	5
2021	11

תושבי אום אל פחם מפגינים כל הזמן בעקבות מקרי האלימות והרציחות בעיר. הם קוראים לשלטונות המדינה להיאבק בפשיעה ולהגיע לפושעים. בינתיים, על אף הקריאות החוזרות ונשנות הללו מספר הרציחות ממשיך לטפס.⁸

התפלגות הקורבנות לפי יישוב בחברה הערבית⁹ (ההדגשה שלי; נ.ע.):

- ביישובים **אום אל פחם**, לוד, רמלה, טירה ויפו בוצעו יותר מ 36% מסך מקרי הרצח בחברה הערבית בשנים 2018-2020.
- ביישובים **אום אל פחם**, לוד, רמלה, טירה, יפו, כפר קאסם, טייבה, רהט, חורה ובקעה אל גרביה מרוכזים 54% מסך הנרצחים בחברה הערבית בשנים 2018 - 2020.
- שיעור הרצח ביחס לגודל היישוב גבוה במיוחד ביישובים **אום אל פחם**, לוד, טירה, רמלה, כפר קאסם, יפו, וחורה, בסדר יורד.
- מספר מקרי הרצח לנפש ביישוב, גבוה בהרבה ביישובים ערביים עם מקרי רצח מרובים, בהשוואה לשיעור הנרצחים לנפש ביישובים שבחברה הלא ערבית (יהודים ואחרים), כשבראש הרשימה נמצאות הערים טירה (פי 37.99), כפר קאסם (פי 36.29), **אום אל פחם** (פי 25.68).

⁸ אתר מיתראס

<https://metras.co/%D9%85%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%A3%D9%85-%D8%A7%D9%84%D9%81%D8%AD%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B1%D8%B7%D8%A9-%D8%A3%D8%B5%D9%84-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%B1%D8%B7%D8%A923.2.2021> אתר מיתראס

⁹ עלי נוהאד, לוין-חן רות ונג'מי-יוסף, עולא. 2020. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי. לוד וח'יפה: יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן בטכניון

2.1 הסקר

במהלך שנת 2021 החליטה עיריית אום אל פחם לנקוט בפעילות יזומה ביחס לתופעת האלימות. כחלק מתהליך אסטרטגי לבניית תוכנית יישובית הוליסטית לטיפול בתופעת האלימות והפשעה ביישוב, ומתוך כוונה לחשוב על דרכי התמודדות ופעולה, ועל מנת לבחון את אפקטיביות התוכניות שיופעלו בעיר – הוחלט שיש צורך במדידת המצב הקיים ומדידה מקבילה בתום ביצוע ההתערבויות. על כן עיריית אום אל פחם פנתה לעמותת יוזמות אברהם – לאור הניסיון הרב של העמותה בפיתוח ידע ועריכת מחקרים וסקרים בשטח בנושא הביטחון האישי – לבצע סקר עמדות בקרב תושבי אום אל פחם, במטרה לבחון את תחושת המוגנות והבטחון האישי, בגילאים השונים ובאזורים השונים בעיר.

סקר הביטחון האישי והקהילתי בעיר אום אל פחם הוא סקר מדעי אשר הורכב משני חלקים: החלק הראשון של הסקר (להלן החלק הכללי) כלל, בין היתר, פריטים אודות מידת הדאגה מתופעות שונות השוררות בחברה הישראלית והערבית (בכלל, כולל אום אל פחם) כמו, מידת החשש להיפגע מעבירות מסוגים שונים, היפגעות מעבירות שונות בפועל, שביעות רצון מפעילות המוסדות לצמצום תופעת האלימות ועוד. בפרק הדו"ח העוסק בחלק הזה של הסקר, תוצג השוואה אל מול נתוני הסקר הכלל ארצי 2020 של יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן¹². החלק השני בסקר – החלק הייחודי – מתייחס לעיר אום אל פחם בלבד. חלק זה כלל, בין היתר, פריטים על העירייה, כמו שביעות רצון מרמת השירותים השונים של העירייה (כגון: ניקיון ותחזוקה, חינוך, רווחה) והערכה לגבי היכולת של שירותי העירייה השונים לצמצם את ממדי האלימות בעיר.

הסקר הועבר במהלך החודשים נובמבר-דצמבר בשנת 2021 ע"י 8 סוקרים מנוסים שקיבלו הדרכה מיוחדת וכולם אינם תושבי העיר אום אל פחם. הבחירה בסוקרים מחוץ לעיר אום אל פחם הייתה במטרה לשמר אובייקטיביות וניטרליות ולמנוע הטיות, במיוחד בחלקו הייחודי של הסקר. המחקר כולו נערך תוך שמירה על כללי אתיקה. בהתאם לכך, במהלך הפנייה למשיבים דרך הרשתות החברתיות ניתן הסבר על המחקר וחשיבותו, בתחילת השאלונים הופיע הסבר כי ההשתתפות הינה מרצונם החופשי של המשיבים, צוין גם כי מילוי השאלון מיועד אך ורק לצורכי מחקר והובטחה השמירה על סודיות נתוני המחקר של המשתתפים. המשתתפים לא נדרשו לספק פרטים מזהים.

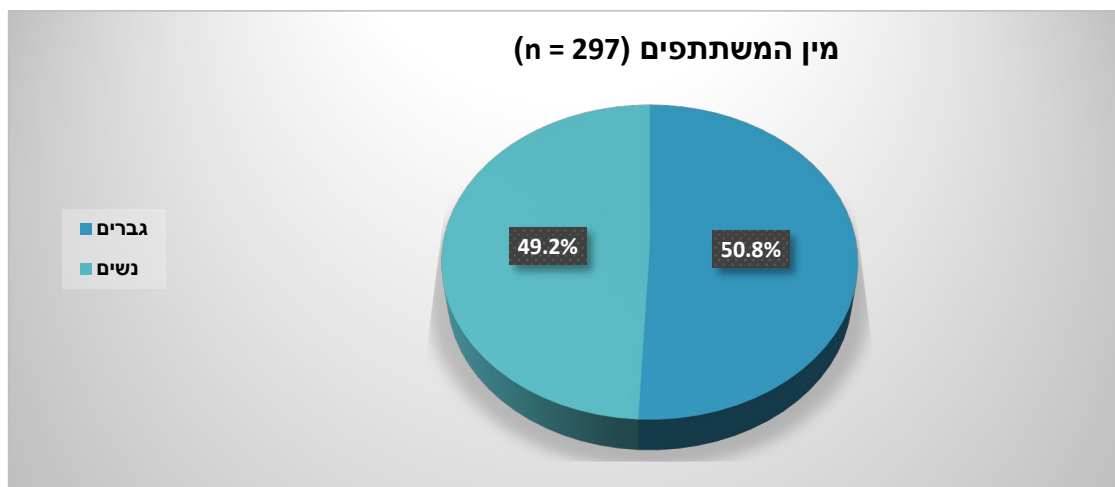
הנוסח המלא של השאלון מופיע בנספח א' לדו"ח זה.

¹² עלי נוהאד, נג'מי-יוסף, עולא וארייה, יוני, 2021. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי בעידן הקורונה. לוד וחיפה: יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן בטכניון

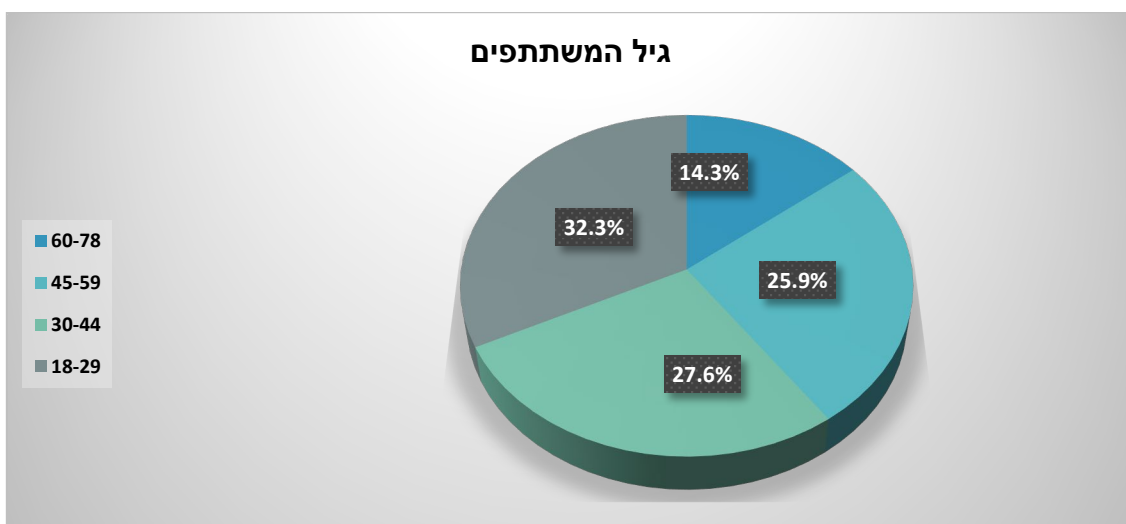
2.2 אוכלוסייה ומדגם

אוכלוסיית הסקר כללה תושבי העיר הבגירים (בני 18 ומעלה), אשר מתגוררים בה בדרך קבע נכון לעת הסקר (הנשאלים גם נתבקשו לציין בשאלון באיזו משכונות העיר הם מתגוררים). חשוב לציין שמבנה השאלון ובחירת המדגם תואמו עם העירייה ואושרו אישית ע"י ראש העיר והצוות המוביל בעירייה. גם בחירת שכונות המדגם (10 שכונות) תואמו ואושרו ע"י הצוות המוביל בעירייה. סה"כ, במסגרת הסקר נדגמו 302 מתושבי העיר ורואיינו פנים-אל-פנים 153 גברים ו-149 נשים. מאפייני הרקע של הנשאלים מתוארים ב-9 התרשימים הבאים (N=302 , אלא אם צוין אחרת):

תרשים 2: התפלגות מין המשתתפים

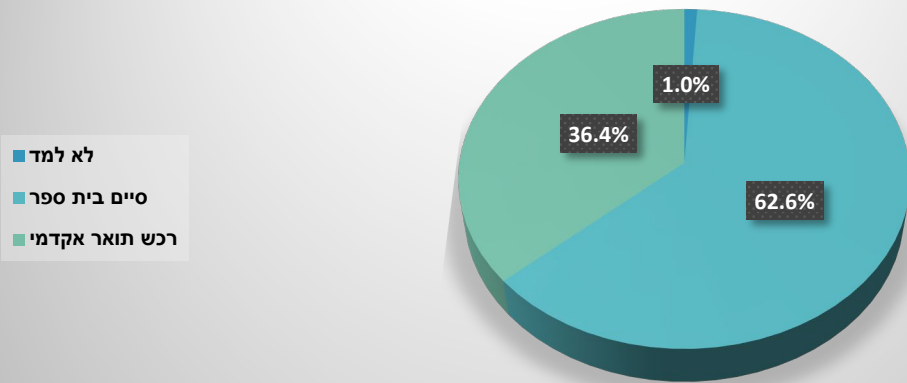

תרשים 3: התפלגות גיל המשתתפים (מקובץ).

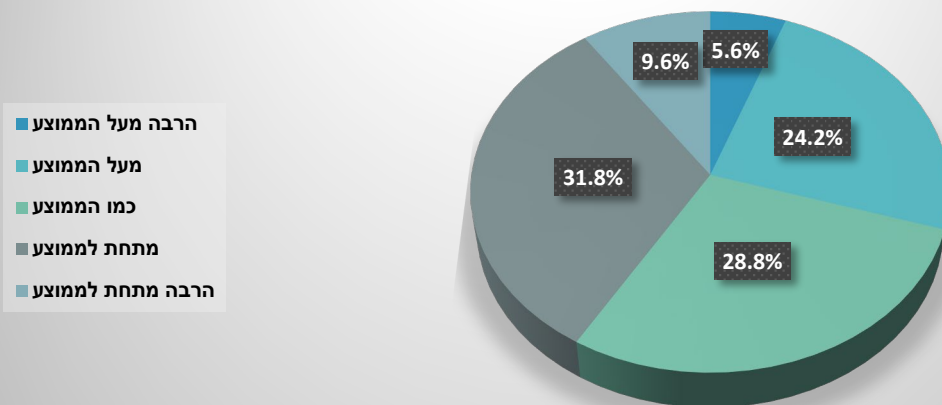
תרשים 4: התפלגות השכלת משתתפים (מקובץ).

השכלת המשתתפים (n = 299)

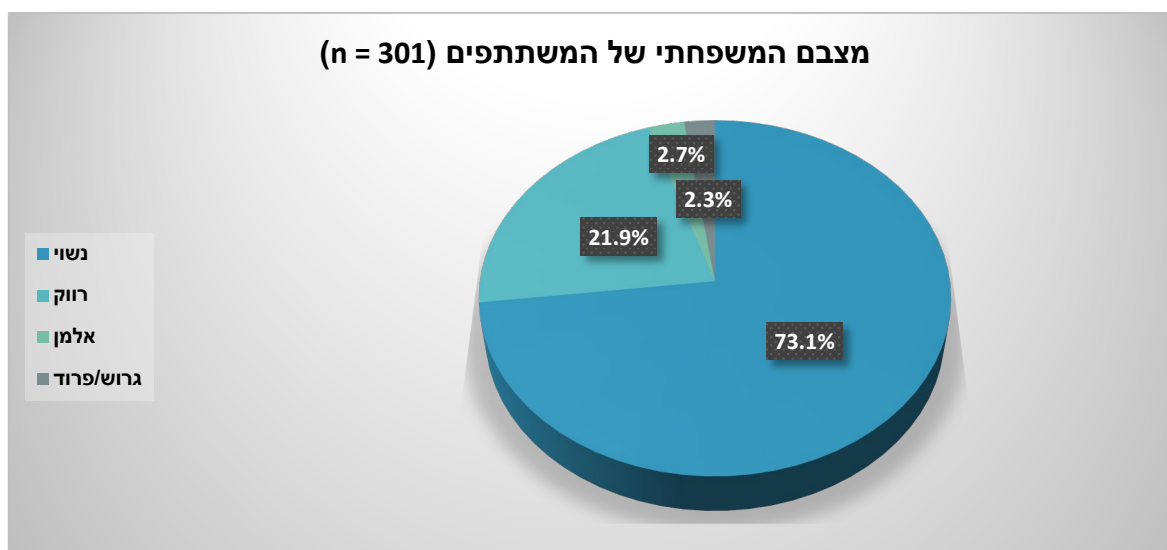

תרשים 5: התפלגות הכנסת משתתפים.

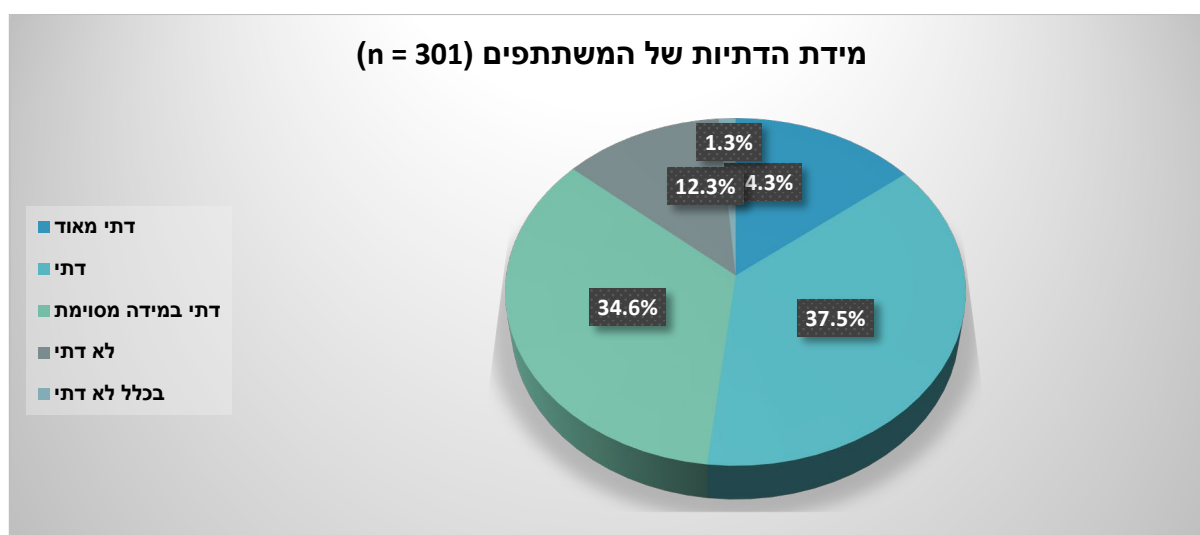
הכנסת משקי הבית של המשתתפים (ביחס לממוצע של 14500 ש"ח בחודש)

תרשים 6: התפלגות המצב המשפחתי של המשתתפים.

תרשים 7: התפלגות מידת הדתיות של המשתתפים

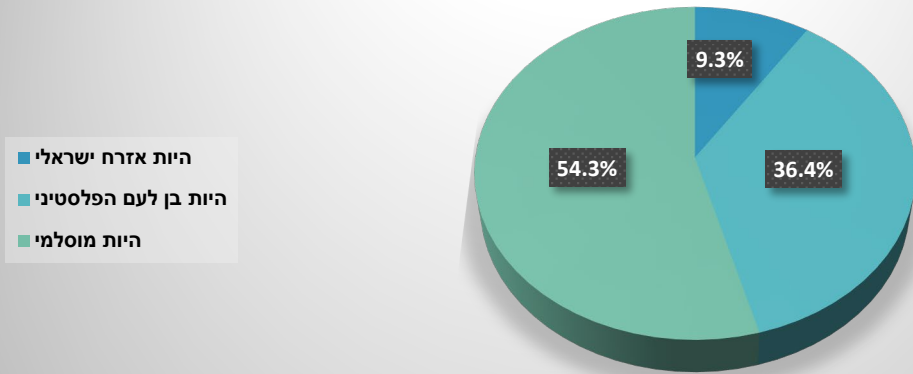

תרשים 8: התפלגות ההגדרה העצמית של המשתתפים.

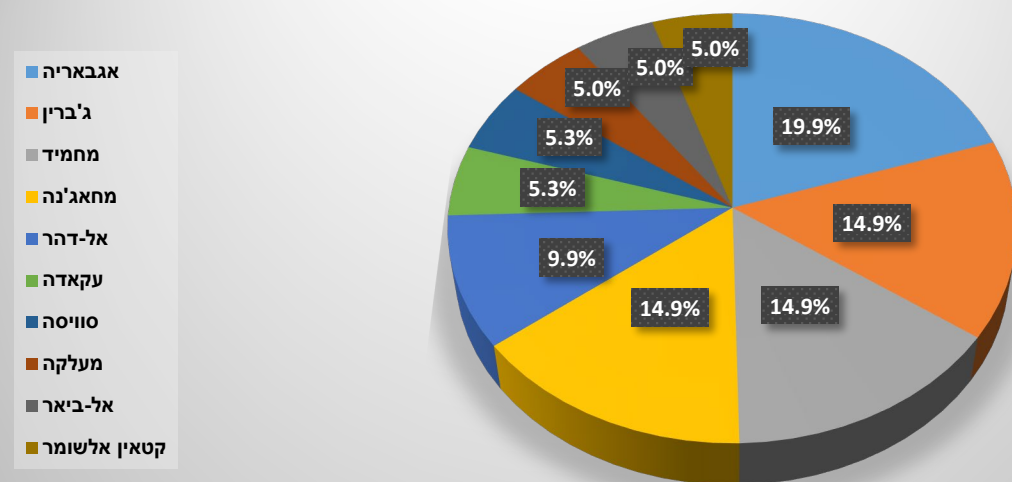
תרשים 9: התפלגות הזהות החשובה ביותר של המשתתפים.

איזו מבין הזהויות הבאות היא החשובה ביותר עבורך?

תרשים 10: התפלגות שכונת המגורים של המשתתפים.

שכונת מגורים של המשתתפים

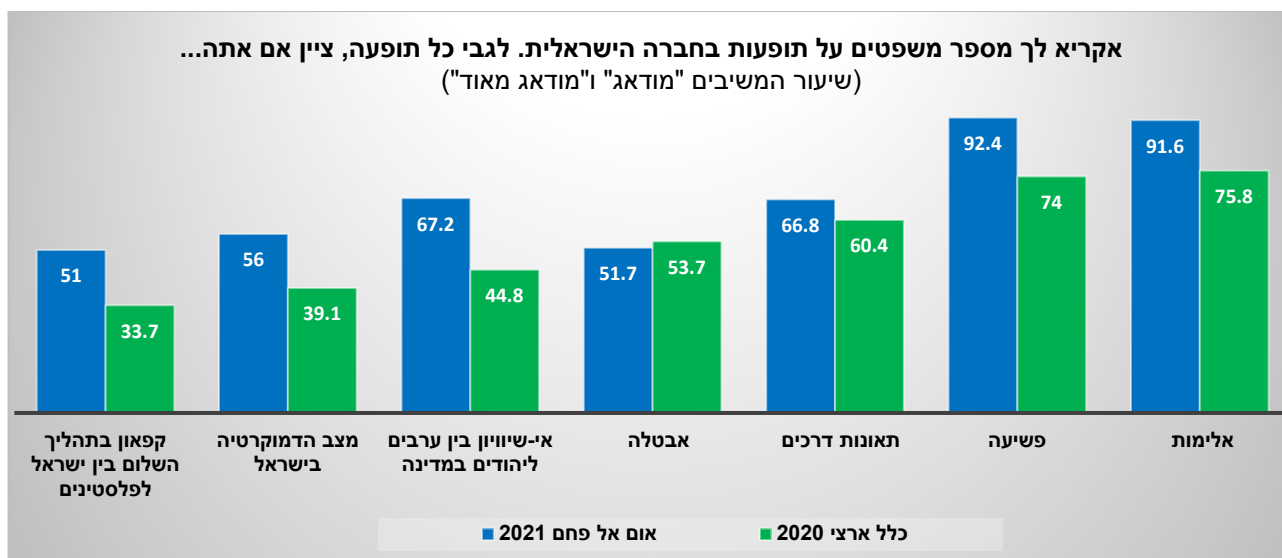

3. פרק שלישי: ממצאי החלק הכללי

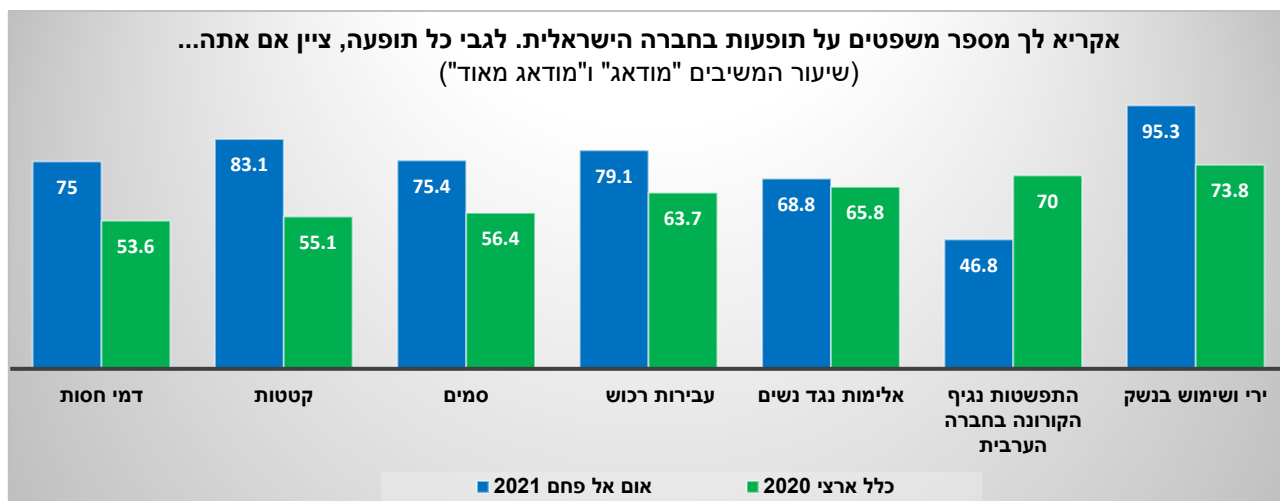
3.1 דאגה מתופעות חברתיות

שני התרשימים הבאים, 11 ו-12, מציגים את שיעורי המשיבים המודאגים והמודאגים מאוד לגבי תופעות נבחרות בחברה הישראלית.

תרשים 11: שיעורי הדאגה לגבי המתרחש בחברה ובפוליטיקה הישראלית, לפי תופעה וסקר

תרשים 12: שיעורי הדאגה לגבי המתרחש בחברה הישראלית, לפי תופעה וסקר

משני התרשימים עולה כי ישנה הסכמה בין משתתפי הסקר הכלל ארצי לבין משתתפי סקר אום אל פחם בכל הקשור לתופעות המדאיגות ביותר: אלימות, פשיעה ו-ירי ושימוש בנשק (בסדר זה בסקר הכלל ארצי ובסדר ההפוך בסקר אום אל פחם). ממצא זה נראה הגיוני היות שמעל 180 מתושבי העיר היו מורשעים בדין

בשנת 2018 (הלמ"ס, 2021). לעומת זאת, התופעות הכי פחות מדאיגות שונות בין הסקרים: בעוד שעבור מרואייני הסקר הכלל ארצי התופעות הפוליטיות - אי-שוויון בין ערבים ליהודים במדינה (44.8%), מצב הדמוקרטיה בישראל (39.1%) קפאון בתהליך השלום בין ישראל לפלסטינים (33.7%) - הן המדאיגות ביותר, הרי שעבור המשיבים בסקר אום אל פחם היו אלה: אבטלה (51.7%), קפאון בתהליך השלום בין ישראל לפלסטינים (51%) התפשטות נגיף הקורונה בחברה הערבית (46.8%). בהתייחס לתופעה האחרונה, הנתון המעניין הוא כי זו הייתה התופעה המדאיגה ביותר אחרי שלוש התופעות שצוינו דלעיל בקרב מרואייני הסקר הכלל ארצי. בסה"כ נראה שהממצאים בנוגע לתופעות המדאיגות ביותר מתיישבות עם דירוגה החברתי-כלכלי הנמוך מאוד של העיר (17 מתוך 255 בשנת 2017; הלמ"ס, 2021).

בהתייחס ליתר התופעות, ניתן לראות כי כולן עוררו דאגה רבה יותר בקרב המשיבים בסקר אום אל פחם מאשר בסקר הכלל ארצי. כך למשל, בעוד ש-63.7% בסקר הכלל ארצי היו מודאגים או מודאגים מאוד מעבירות רכוש, שיעור זה בסקר אום אל פחם הגיע ל-79.1%. דבר דומה נצפה בדאגה מקטטות - 55.1% בסקר הכלל ארצי לעומת 83.1% בסקר אום אל פחם. התופעה היחידה בה שיעורי המודאגים היו דומים יחסית הינה אלימות נגד נשים: 65.8% בסקר הכלל ארצי ו-68.8% בסקר אום אל פחם.

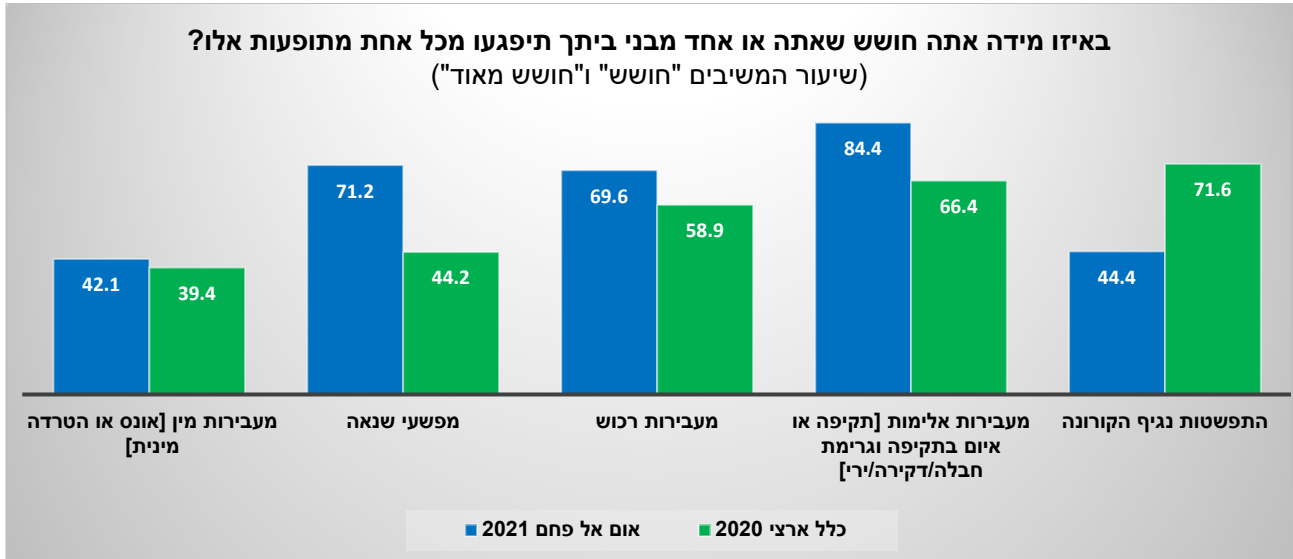
התבוננות מעמיקה בממצאי התרשימים הנ"ל מלמדת על דאגה יותר גבוהה של תושבי העיר אום אל פחם כמעט בכל הסוגיות, זולת התפשטות הקורונה ששיעור המודאגות לגביה נמוך. הסיבה לכך היא שבגלל שהסקר הארצי נערך בשיא התקופה של פחד גדול מהקורונה, והסקר באום אל פחם היה בשנת 2021 כשהייתה דעיכה ותחושת של פוסט קורונה. בהשוואה לכלל הציבור הערבי הם מודאגים יותר בכל סוגיות האלימות (אלימות, פשיעה, ירי, קטטות, דמי חסות ועוד) - כצפוי, לאור העובדה שהעיר אום אל פחם מוכת אלימות. כזכור, בשלוש השנים האחרונות קיפחו את חייהם כעשרים תושבי העיר. לפי דיווחים בתקשורת, קולות ירי נשמעים בתדירות גבוהה בעיר. הקטטות הפכו לחלק בלתי נפרד מהנוף הציבורי של העיר. המצב האובייקטיבי בתחום זה הוא מדאיג מאוד וכך גם רמת הדאגה של התושבים מהמצב. הם מודאגים יותר מכלל הציבור הערבי גם בסוגיות הפוליטיות (קיפאון בתהליך השלום, מצב הדמוקרטיה בישראל, אי-שוויון בין יהודים לערבים, חקיקה גזענית בכנסת ועוד) - וזאת בגלל האקטיביזם הפוליטי והחברתי של תושבי העיר אום אל פחם. העיר היא קלחת פוליטית רועשת, מכל רחבי הקשת הפוליטית. תושביה מגלים תודעה אזרחית, פוליטית ולאומית חזקות. על כן הסוגיות האקוטיות של תהליך השלום, החקיקה הגזענית ואי-השוויון הן חשובות בעיני התושבים.

3.2 חשש להיפגע מעבירות

תרשים 13 מציג את שיעורי המרואיינים אשר דיווחו כי חוששים או חוששים מאוד להיפגע מתופעות אלימות מסוגים שונים.

תרשים 13: שיעורי החשש מפגיעה, לפי תופעה וסקר

בסקר הכלל ארצי התופעה ממנה משיבי הסקר הכי חששו להיפגע היא התפשטות נגיף הקורונה (71.6%). תופעה זו הייתה בין שתי התופעות שעוררו הכי פחות חשש בקרב משיבי הסקר אום אל פחם (44.4%). תופעה נוספת, שדווקא עוררה חשש רב מאוד בקרב שתי האוכלוסיות היא מעבירות אלימות. בעוד שבסקר הכלל ארצי זאת הייתה התופעה המדורגת שנייה (66.4%), בסקר אום אל פחם זאת הייתה התופעה המדאיגה ביותר (84.4%). לעומת זאת, המשיבים בשני הסקרים ציינו את מעבירות המין כתופעה ממנה הכי פחות חוששים להיפגע (כלל ארצי: 39.4%, אום אל פחם: 42.1%).

בנוגע ליתר התופעות, ניתן לראות כי הן מעוררות חשש רב יותר בקרב משיבי הסקר של אום אל פחם, אם כי ההבדלים בשיעורים אינם אחידים. כך, למשל, בעוד ש-71.2% ממשיבי סקר אום אל פחם דיווחו כי חוששים או חוששים מאוד להיפגע מפשעי שנאה, שיעור זה בקרב משיבי הסקר הכלל ארצי עמד על 44.2% (הבדל של 27 נקודות אחוז). לעומת זאת, ההבדל בין השיעורים של החוששים (מאוד) להיפגע מעבירות רכוש עמד על כ-11 נקודות אחוז (69.6% בקרב משיבי סקר אום אל פחם לעומת 58.9% בקרב משיבי הסקר הכלל ארצי).

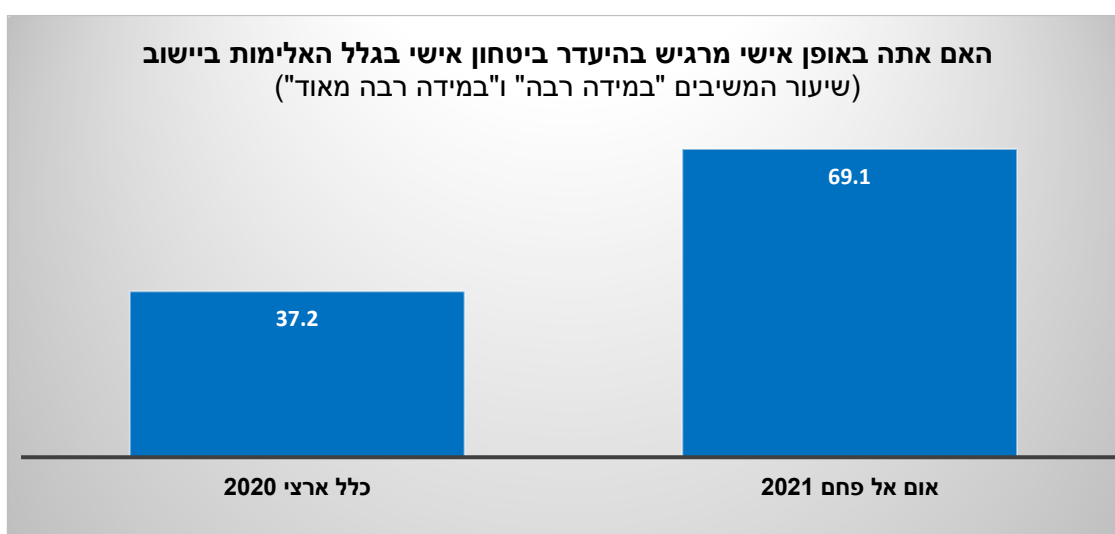
את החשש הכבד להיפגע מפשעי שנאה ניתן לייחס לשני גורמים: הראשון, המיקום הגיאוגרפי של העיר, שממוקמת בסמיכות למרכז ולערים יהודיות בהם מועסקים ומבלים פועלים, שכירים, צעירים ואחרים.

החשש נובע מהיתכנות המגע עם האוכלוסייה היהודית בצל עמדות סטראוטיפיות של תושבים מערים אלו כנגד תושבי העיר לאור הדימוי השלילי של העיר (קן של הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית; מעורבות של שני תושבי העיר¹³ בהריגת שוטרי משמר הגבול ב- 14.7.2017; קן של בני הכפר ועוד). הגורם השני, המודעות הפוליטית והחברתית של תושבי אום אל פחם הפכה אותם לערניים יותר בסוגיות לאומיות וחברתיות.

3.3 תחושת חוסר הביטחון ביישוב המגורים

תרשים 14 מציג את שיעור המרגישים חוסר ביטחון אישי נוכח האלימות ביישוב מגוריהם.

תרשים 14: שיעורי תחושת חוסר הביטחון האישי עקב האלימות ביישוב, לפי סקר

ניתן לראות כי תושבי אום אל פחם מגלים חוסר ביטחון אישי בשיעורים ניכרים יותר (69.1%) בהשוואה למשיבים בסקר הכלל ארצי (37.2%).

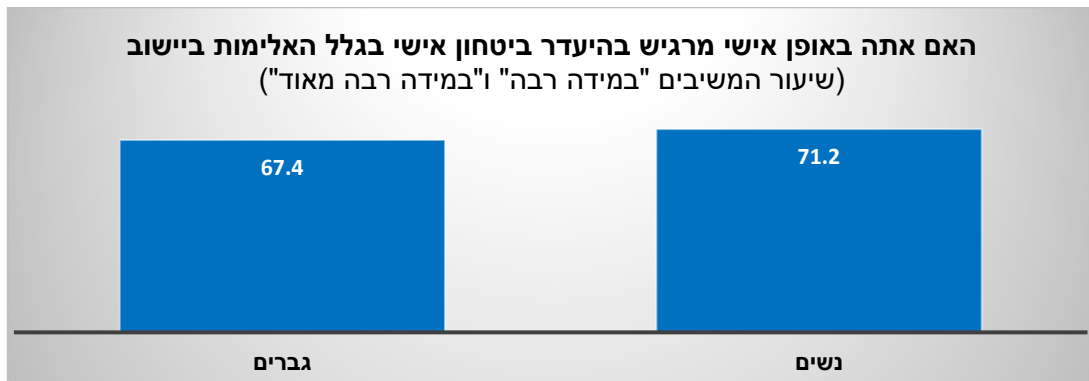
שנת 2021, בה נערך סקר הביטחון האישי הייתה שנה מטלטלת בנושא הביטחון האישי של החברה הערבית. שנה זו הייתה קשה במיוחד עבור תושבי אום אל פחם. 11 תושבים קיפחו את חייהם ועשרות נפצעו. הירי שמפלח את השקט של העיר כמעט בכל יום ולילה הפך לשגרת חיים וקטטות בין משפחות על רקע נקמת דם הסעירו את התושבים וגרמו לדאגה מיוחדת בקרב תושבי העיר. בתרשימים 15 ו 16 ביקשנו לבדוק האם יש הבדלים מגדריים בתחושת היעדר הביטחון וגם האם ישנם הבדלים בין קבוצות הגיל השונות בתחושת היעדר הביטחון.

¹³ אוחזר מתוך

<https://news.walla.co.il/item/3080841>

התרשים הבא מציג את התפלגות תחושת חוסר הביטחון האישי לפי מגדר.

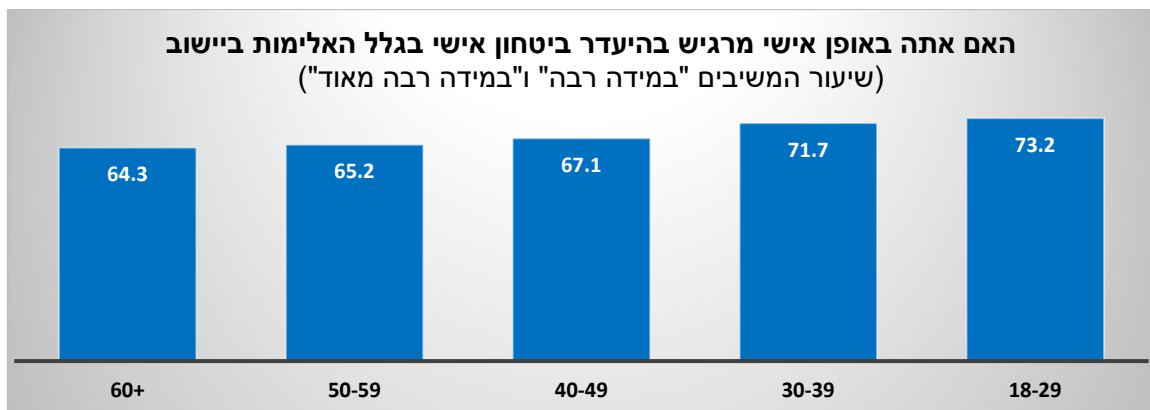
תרשים 15: תחושת חוסר הביטחון האישי – לפי מגדר.

מן התרשים עולה כי נשים תושבות העיר ביטאו מעט יותר תחושה של היעדר ביטחון אישי באום אל פחם בהשוואה לגברים תושבי העיר. עם זאת, ניכר כי ההבדל זעיר וכן אינו מובהק סטטיסטית.

התרשים הבא מציג את התפלגות תחושת חוסר הביטחון האישי לפי גיל.

תרשים 16: תחושת חוסר הביטחון האישי – לפי קבוצת גיל

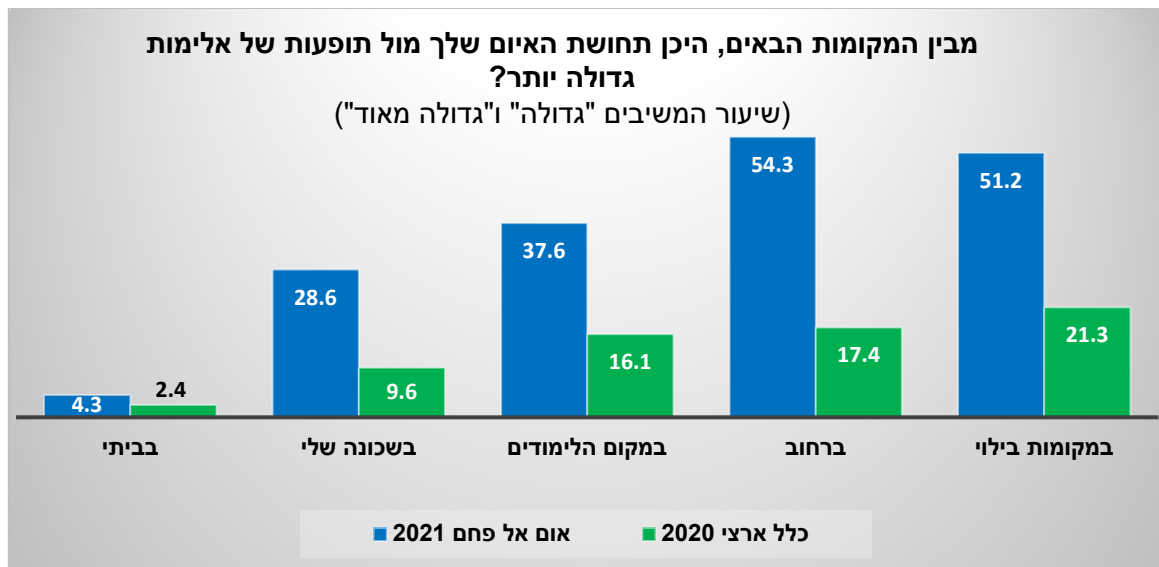

נתוני התרשים מצביעים על כך שהמרוויינים בקבוצות גיל מבוגרות יותר הביעו תחושה מצומצמת יותר של היעדר ביטחון אישי באום אל פחם. עם זאת, ההבדלים בין קבוצות הגיל הינם זעירים ולא מובהקים סטטיסטית. תחושת הביטחון האישי בגלל האלימות ביישוב מתייחסת למתרחש בספירה הציבורית. טבעי, כי ככל שהתושבים מבוגרים יותר, כך הם נוטים להיחשף פחות לספירה הזו, ומכאן – מפגינים חוסר ביטחון אישי מועט יותר לנוכח האלימות ביישוב.

3.4 מרחבים ותחושת איום

תרשים 17 מציג את שיעורי המשיבים המרגישים תחושת איום במידה רבה ובמידה רבה מאוד במרחבים השונים.

תרשים 17: שיעורי תחושת איום, לפי מרחב וסקר

בקרב משיבי שני הסקרים, המרחב הבטוח ביותר הינו *ביתם הפרטי*. רק 2.4% בסקר הכלל ארצי ו-4.3% בסקר אום אל פחם דיווחו כי תחושת האיום שלהם במרחב זה הינה גדולה או גדולה מאוד. המרחבים בהם תחושת האיום היא הגדולה ביותר דומים גם הם בקרב משיבי הסקרים הללו, אם כי קיים הבדל בין שיעורי המשיבים. בעוד ש-21.3% ממשיבי הסקר הכלל ארצי ציינו כי תחושת האיום שלהם *במקומות בילוי* הינה גדולה, הרי ששיעור זה בקרב משיבי סקר אום אל פחם עמד על 51.2%. נתון דומה נמצא גם בהתייחס ל-*רחוב* – 17.4% מבין משיבי הסקר הכלל ארצי ציינו כי תחושת האיום שלהם במרחב זה גדולה (מאוד) לעומת 54.3% בקרב תושבי אום אל פחם.

בשונה מרוב היישובים הערבים, אום אל פחם היא עיר צפופה, רחובותיה סואנים, היא רוויה במקומות בילוי ושכונותיה צפופות במיוחד. סביבת חיים צפופה אשר מתקיימים בה מאפיינים של נחיתות חברתית תעורר ביתר שאת התנהגות אלימה¹⁴. בהתאם, הגישה האקולוגית שמתייחסת ליחסי הגומלין בין הסביבה הפיזית, החברתית, הכלכלית, הרגשית והתרבותית לבין החברה או הפרט, מדגישה כי מעשה האלימות נגרם בשל

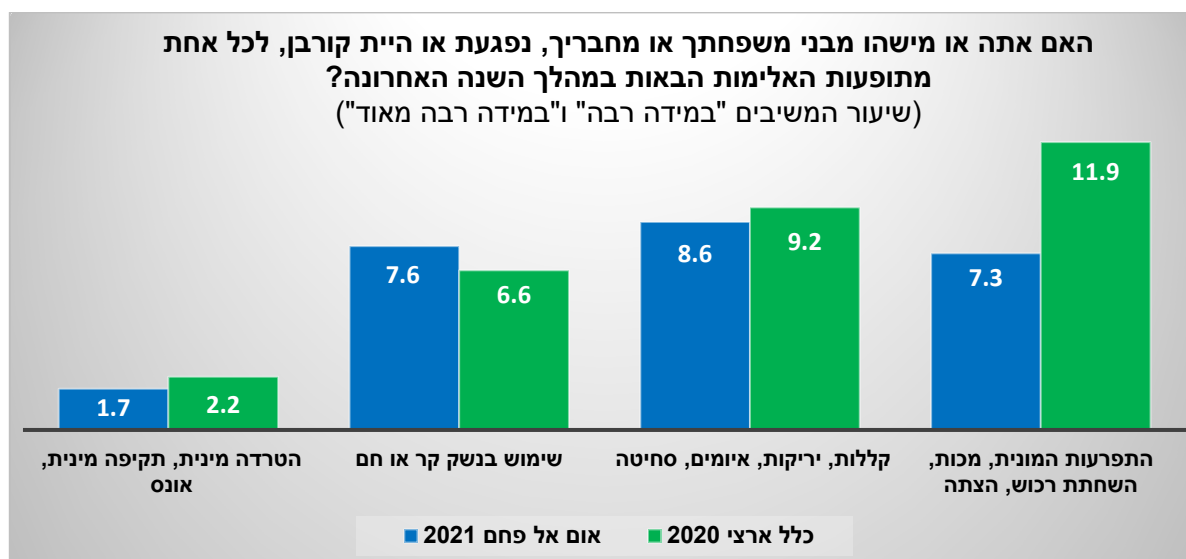
¹⁴ [Unknown author] Violence: The Causes of Violence, Law Library: American Law and Legal Information. Retrieved from: <https://law.jrank.org/pages/2292/Violence-causes-violence.html>

חוסר הלימה בין צרכי הפרט או הקבוצה לבין סביבתם¹⁵. כלומר, יש להבין את ההקשר בו נמצאים הפרט או הקבוצה כדי להבין את התהליכים או האתגרים איתם הם מתמודדים¹⁶.

3.5 היפגעות מאלימות

תרשים 18 מציג את שיעורי הנפגעים בפועל כתוצאה מאירועי אלימות מסוגים שונים.

תרשים 18: שיעורי תחושת איום, לפי מרחב וסקר

מהתרשים נובע כי המשיבים בשני הסקרים נפגעו הכי פחות מאלימות מיין (כלל ארצי: 2.2%, אום אל פחם: 1.7%). לעומת זאת, סוג האלימות הנפוץ ביותר שונה בין המדגמים. בעוד שהשיעור המשיבים הגבוה ביותר מבין סוגי העבירות המוצגים בסקר הכלל ארצי היה *העבירות על הסדר הציבורי* (התפרעות, מכות, השחתות והצתות) (11.9%), שיעור המשיבים הגבוה ביותר בסקר אום אל פחם היה בהתייחס *לעבירות על יחסי אנוש* (קללות, יריקות, אימים, סחיטה) (8.6%).

ההבדל המשמעותי בין הסקר הכלל ארצי לזה שבאום אל פחם בולט בקורבנות מהתפרעות המונית, מכות, השחתת רכוש והצתה. ההסבר לכך נעוץ במציאות הקשה של העיר אום אל פחם: ריבוי הרציחות, הקטטות וההתפרעויות מדווח בתקשורת כמעט מדי יום. וכזכור, שיעור הרציחות בעיר אום אל פחם היה הגבוה ביותר בחברה הערבית

¹⁵ Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard university press. Retrieved from: https://khoerulanwarbk.files.wordpress.com/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokos-z1.pdf

¹⁶ ריבלין, ניתן. 2020. אלימות במגזר הערבי: סקירה וניתוח. המכון לאסטרטגיה ציונית. <https://din-online.info/pdf/es36.pdf>

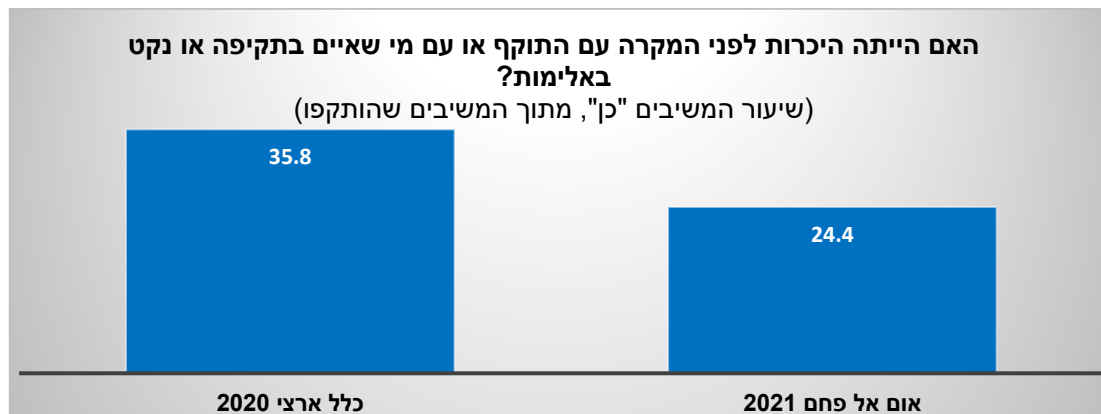
3.6 תוקפים

חלק לא מבוטל מאירועי אלימות מתרחשים בהשתתפותם של אנשים שנפגעי או קורבנות האלימות מכירים אותם באופן אישי. הנתונים הבאים מתייחסים לשיעורי ההיכרות עם התוקפים ולזהותם.

היכרות עם תוקף

תרשים 19 מציג את התפלגות ההיכרות עם התוקף

תרשים 19: היכרות עם תוקף, לפי סקר

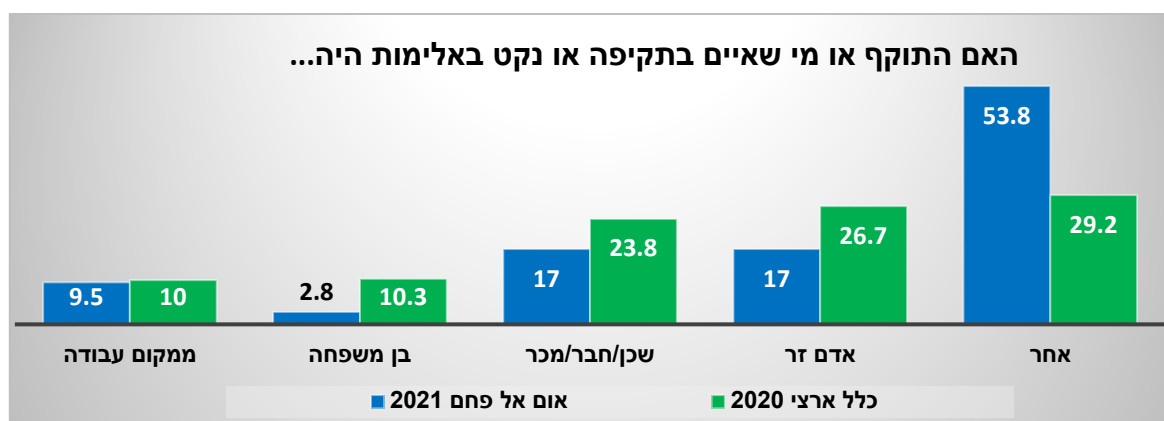

מהתרשים נובע כי באחוז לא מבוטל של מקרי האלימות היו מעורבים תוקפים אשר מוכרים לקורבנות. עם זאת, ניתן לראות ששיעורי ההיכרות עם התוקפים הינם שונים בין סקר לסקר. כך, כמעט רבע (24.4%) ממשיבי סקר אום אל פחם, לעומת ה-35.8% מתוך משיבי הסקר הכלל ארצי, הכירו את מי שתקף אותם או איים עליהם בתקיפה.

זהות התוקף

תרשים 20 מציג את התפלגות זהות התוקף/הנוקט באלימות.

תרשים 20: זהות התוקף או הנוקט באלימות, לפי סקר

ניתן לראות כי בשני המדגמים הזהות השכיחה ביותר היא "אחר" (כלל ארצי: 29.2%, אום אל פחם: 53.8%). כלומר, מדובר בתוקף שאינו אדם זר, שכן, חבר, מכר, בן משפחה או עמית לעבודה. המשמעות היא כי רוב

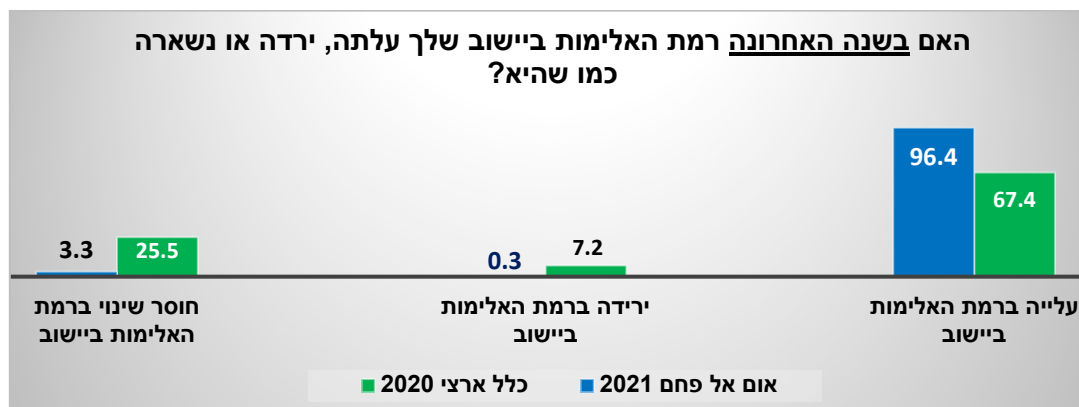
התוקפים את משיבי הסקר הכלל ארצי נמנים עם אחת מהקטגוריות המוגדרות. זאת בניגוד למשיבי סקר של אום אל פחם, אשר רובם ציינו את זהות ה"אחר". נוסף על כך, ניתן לראות כי בני המשפחה הם הזהות הפחות נפוצה בשני המדגמים. כמו כן, ניתן לראות כי התוקפים ממקום עבודה צוינו על ידי כ-10% מהמשיבים בשני המדגמים.

בשני התרשימים 6.1 ו-6.2 אודות זהותו של התוקף, התשובה הדומיננטית בעיר אום אל פחם הייתה 'אחר'. ניתן לייחס את ההסבר לחדירה עמוקה של ארגוני הפשיעה בעיר אום אל פחם שכנראה חברי ארגונים אלו לא מוכרים לקורבן ולא זוהו על ידו. ביטוי לכך ניתן לראות בחששות מתופעת דמי החסות בתרשים 1 (75% באום אל פחם לעומת 53.6% בכלל ארצי). התפשטות דמי החסות והחשש מפניה מלמדים על התבססות ארגוני הפשיעה בעיר. בתרשים 8.2 (בהמשך) נראה כי שיעור גבוה ביותר (94.8%) מייחסים להימצאותן של משפחות או כנופיות פשע כגורם העשוי להשפיע על השימוש האלים בנשק.

3.7 שינוי ברמת האלימות

תרשים 7 מציג את התפלגות הפריט אשר עסק בשינויים ברמת האלימות ביישוב מגורים בהשוואה לשנה הקודמת.

תרשים 21: שינויים ברמת האלימות ביישוב, לפי סקר.

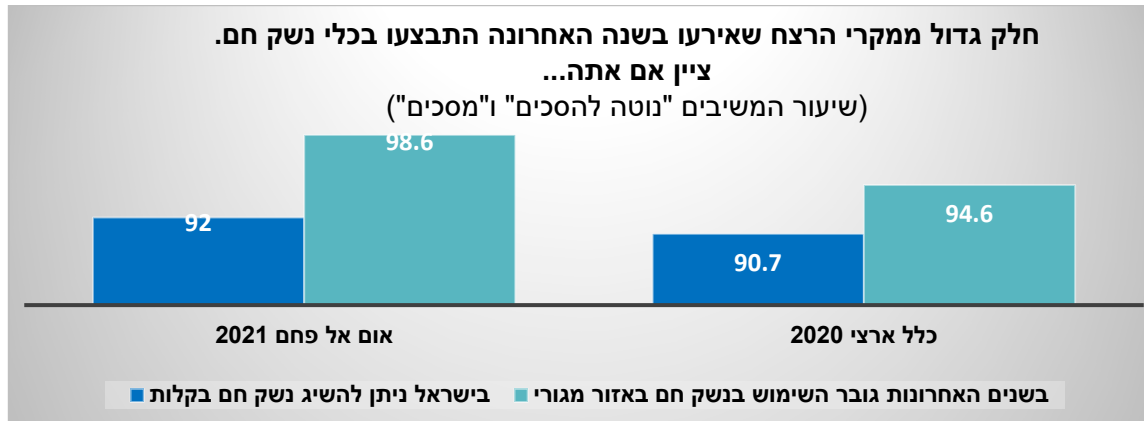
בשני המדגמים, המשיבים ציינו כי חלה עלייה, ברמה כלשהי, בהיקף האלימות ביישובם. עם זאת, השיעורים של אלה שציינו זאת שונים באופן מהותי בין המדגמים. בעוד שהרוב המכריע (96.4%) דיווחו על מידה כלשהי של עלייה, בהיקף האלימות בעיר אום אל פחם, רק 67.4% דיווחו כך (לגבי יישובם) בסקר הכלל ארצי. כרבע (25.5%) ממשיבי הסקר הכלל ארצי דיווחו כי לדעתם לא חל כל שינוי ברמת האלימות ביישוב מגוריהם, לעומת ה-3.3% בלבד בקרב תושבי אום אל פחם. הממצא כי 96.4% מתושבי אום אל פחם מציינים כי בשנה האחרונה חלה עלייה ברמת האלימות ביישוב שלהם משקפת את המציאות העגומה שחיים בה תושבי העיר.

3.8 נשק חם

3.8.1 עמדות כלליות

תרשים 22 מציג את העמדות הכלליות של משתתפי הסקרים בנוגע לזמינות ולשימוש בכלי נשק

תרשים 22: עמדות כלליות כלפי נשק חם, לפי סקר.

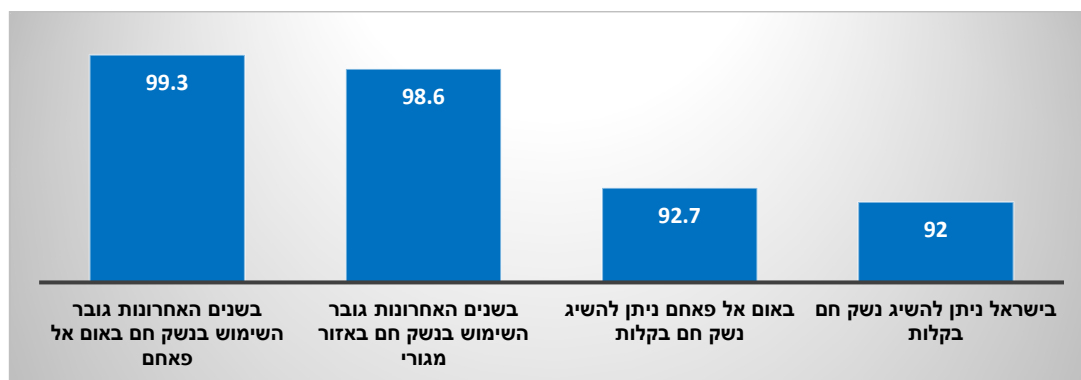

בשני הסקרים, מעל 90 אחוז מהמשתתפים מסכימים עם שני הטענות שהוצגו - "בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם באזור מגורי" ו-"בישראל ניתן להשיג נשק חם בקלות". בנוסף, ניתן לראות כי שיעורי המסכימים עם הטענה היו גבוהים יותר בסקר אום אל פחם. המשיבים בסקר אום אל פחם נשאלו שאלות אלה לא רק לגבי ישראל בכלל ואזור מגוריהם אלא גם בהתייחס לאום אל פחם, בפרט. תרשים 23 מציג את התפלגות המסכימים עם הטענות בנושא.

תרשים 23: עמדות כלפי נשק חם - סקר אום אל פחם.

חלק גדול ממקרי הרצח שאירעו בשנה האחרונה התבצעו בכלי נשק חם.

שיעור המשיבים "נוטה להסכים" ו"מסכים"

ניתן לראות כי בכל אחד מהנושאים, שיעורי ההסכמה היו כמעט זהים בהתייחס לאום אל פחם או לישראל/אזור מגורי. כך, למשל, כאשר המשיבים נשאלו על ניתנות להשגה של הנשק החם, שיעור

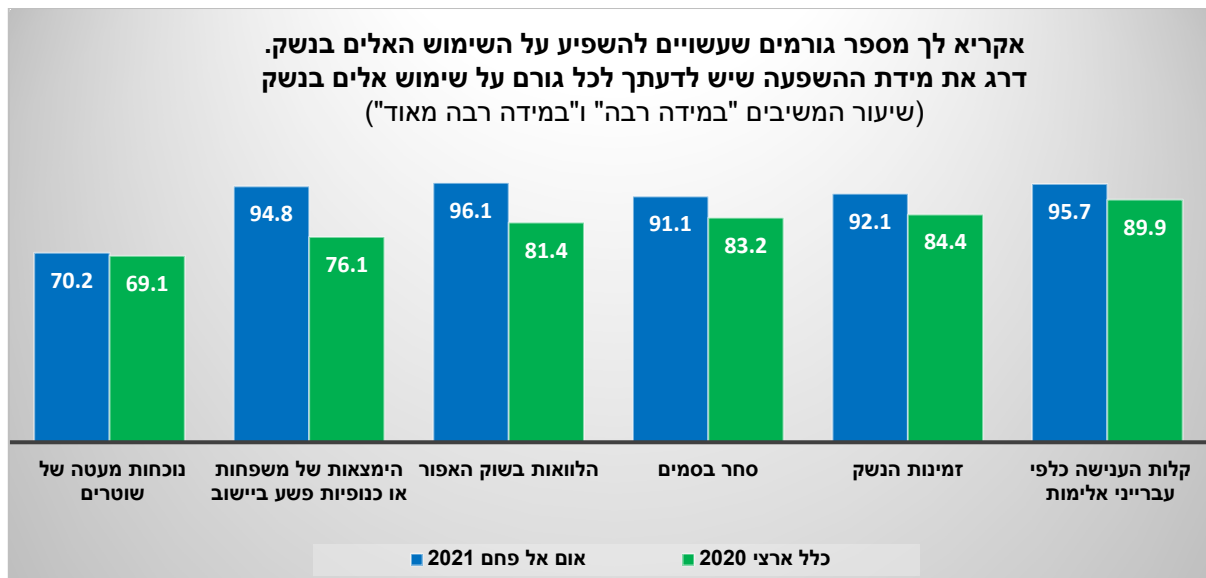
המסכימים היה באום אל פחם 92.7% לעומת 92% בקרב כלל הציבור הערבי. כנ"ל לגבי הגברת השימוש
בנשק – שיעור המסכימים בהקשר של אום אל פחם (99.3%) היה אך במעט גבוה יותר מאשר בהקשר של
אזור מגורים (98.6%).

הממצאים כאן לא מפתיעים: הן לגבי כלל האוכלוסייה הערבית והן לגבי תושבי אום אל פחם הנגישות הקלה
לנשק והשימוש בו באים לידי ביטוי ברציחות, בירי, בקטטות ובמצב הביטחון האישי.

3.8.2 גורמים לשימוש

תרשים 24 מציג את התפלגות שיעורי ההסכמה עם הטיעונים בנוגע לגורמים לשימוש האלים בנשק.

תרשים 24: עמדות כלפי השימוש האלים בנשק, לפי גורם וסקר.

אף כי ההבדלים בין הגורמים השונים אינם גדולים ביותר, ניתן לראות כי הגורמים המשמעותיים ביותר לשימוש האלים בנשק שונים בין המדגמים. כך, בסקר הכלל ארצי אלה היו: **קלות הענישה כלפי עברייני אלימות** (89.9%), **זמינות הנשק** (84.4%) ו**סחר בסמים** (83.2%). בקרב תושבי אום אל פחם, הגורמים הדומיננטיים בעניין זה הם: **הלוואות בשוק האפור** (96.1%), **קלות הענישה** (95.7%) ו**הימצאות של משפחות או כנופיות פשע** (94.8%). הגורם שהיה פחות דומיננטי, יחסית, בהשוואה לשאר הגורמים – ונמצא זהה בשני הסקרים – הוא **נוכחות מועטה של שוטרים** (כלל ארצי: 69.1%, אום אל פחם: 70.2%).

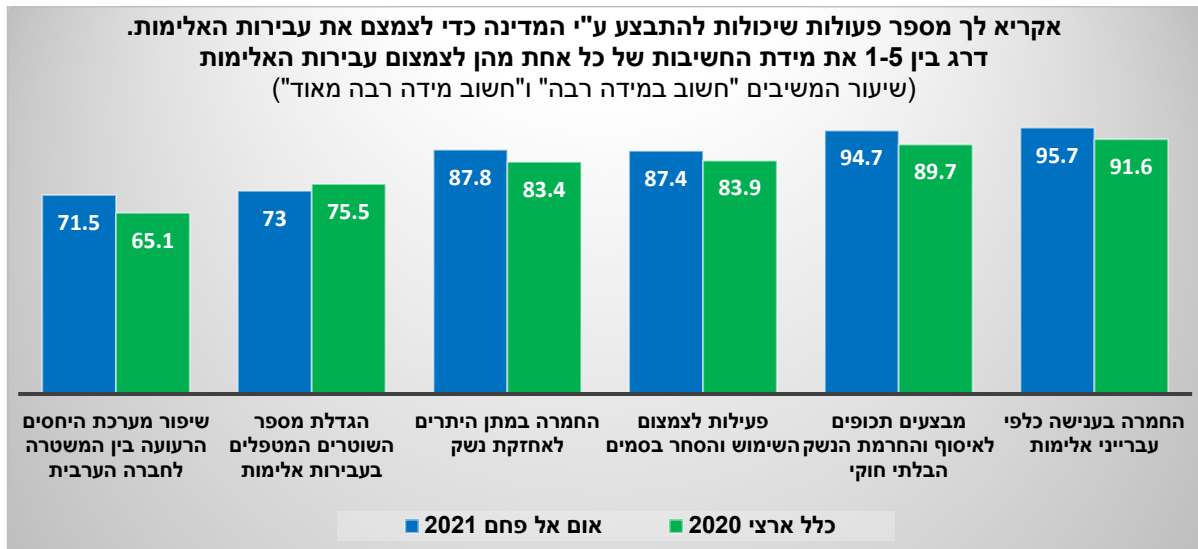
הפערים המשמעותיים ביותר בין הסקר הארצי לזה שבאום אל פחם באים לידי ביטוי בכך ש- 96.1% מתושבי אום אל פחם (לעומת 81.4% מהסקר הכלל ארצי) סבורים כי הלוואות בשוק האפור הן הגורם לשימוש בנשק ובדומה 94.8% מתושבי אום אל פחם (לעומת 76.1% בסקר הכלל ארצי) מייחסים זאת להימצאות ארגוני הפשע. ממצאים אלו משקפים את מצב העוני, ההזנחה והפשעה בעיר. לפי הערכות שונות, רבים מאירועי האלימות הקשים נעשים על ידי ארגוני פשע, בעקבות סכסוכים על רקע הלוואות לא מוסדרות וחובות לא מוחזרים¹⁷.

¹⁷ יונתן קירשנבאום, החברה הערבית בישראל: על כלכלה ואלימות. דבר העובדים בארץ ישראל, אוקטובר 2019. אוחזר מתוך: <https://www.davar1.co.il/197092/>

3.9 פעילות לצמצום האלימות

תרשים 25 מציג את התפלגות הפעולות האפשריות שלדעת משתתפי הסקרים על המדינה לבצע על מנת למגר את היקפי האלימות.

תרשים 25: שיעורי ההסכמה עם הטיעונים בנוגע לפעולות לצמצום האלימות, לפי פעולה וסקר.

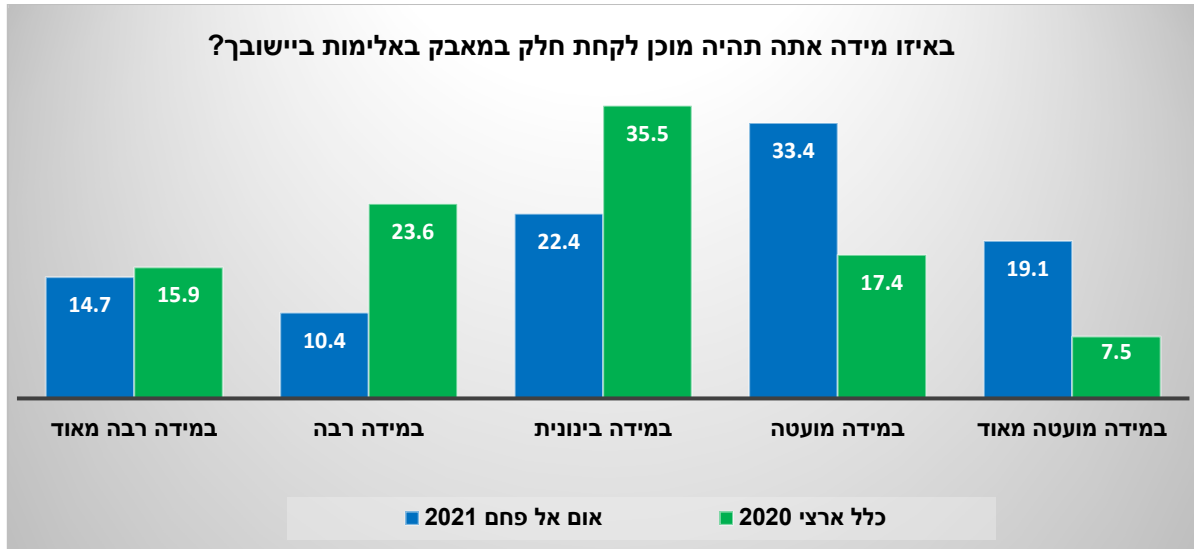

קיימת הסכמה בין משיבי הסקרים בנוגע לפעולות השכיחות ביותר: החמרה בענישה כלפי עברייני אלימות (כלל ארצי: 91.6%, אום אל פחם: 95.7%) ו-מבצעים תכופים לאיסוף ולהחרמת הנשק הבלתי חוקי. גם הפעולות הכי פחות חשובות זהות בשני הסקרים: הגדלת מספר השוטרים המטפלים בעבירות אלימות (כלל ארצי: 75.5%, אום אל פחם: 73%) ו-שיפור מערכת היחסים הרעועה בין המשטרה לחברה הערבית (כלל ארצי: 65.1%, אום אל פחם: 71.5%).

3.10 השתתפות במאבק באלימות ביישוב

תרשים 26 מציג את התפלגות הנכונות להשתתף במאבק באלימות ביישוב המגורים.

תרשים 26: נכונות לקחת חלק במאבק באלימות ביישוב, לפי מידות הנכונות וסקר.

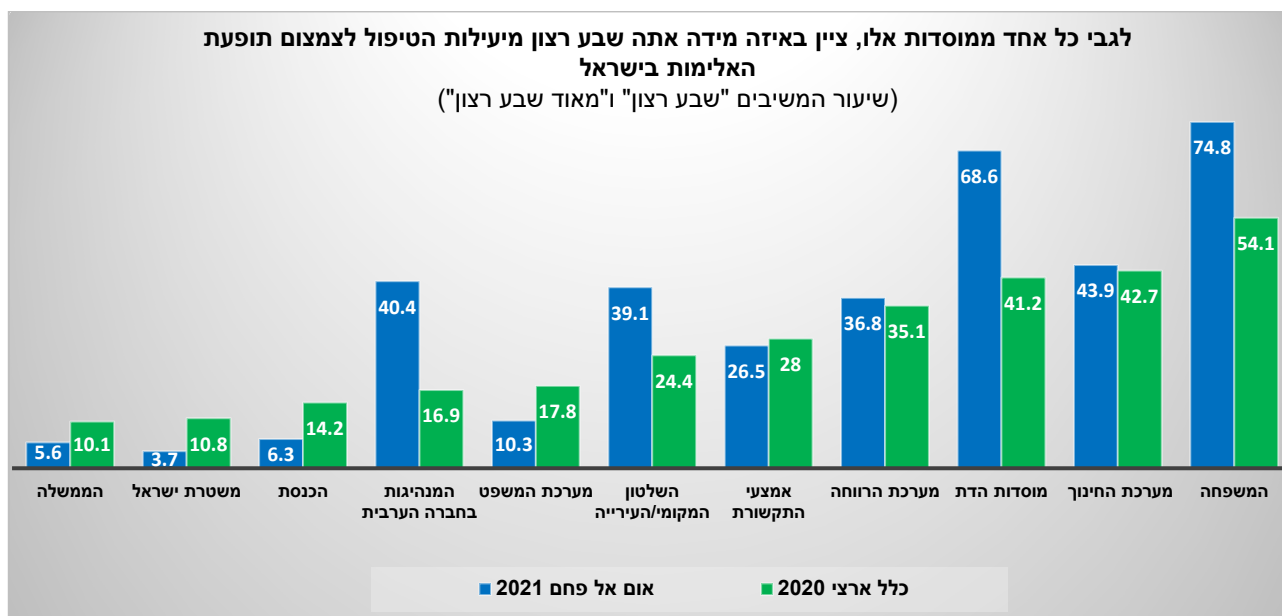

המשיבים בשני הסקרים מגלים מידה שונה של נכונות להשתתף במאבק באלימות ביישוביהם. כך, בעוד ש-39.5% ממשתתפי הסקר הכלל ארצי מוכנים לקחת חלק בעניין במידה רבה או רבה מאוד, שיעור זה בקרב תושבי אום אל פחם הינו 25.1%. ההבדל הבולט הנוסף הוא המידות השכיחות ביותר: בעוד שמידת הנכונות השכיחה בסקר הכלל ארצי הייתה מידה בינונית (35.5%) הרי שבקרב תושבי אום אל פחם הייתה זו המידה המועטה (33.4%). בסך הכל, נראה שהנטייה להשתתף במאבק באלימות ביישוב הינה מועטה. הממצאים מלמדים כי רבים מתושבי אום אל פחם כנראה חשים ייאוש גובר לנוכח תופעת האלימות עד כדי תפיסתה כגזירת גורל ושאינן טעם ואין כוח להילחם בה. נראה גם שתחושה זו מתעצמת בשל החשש והפחד הכבדים מפני התמודדות עם מחוללי האלימות והפשיעה ובייחוד עם ארגוני הפשיעה בעיר.

3.11 הערכת פעילות המוסדות למיגור האלימות

תרשים 27 מציג את התפלגות שיעורי שביעות הרצון מפעילות של מוסדות החברה, הקהילה והמדינה למען מיגור האלימות.

תרשים 27: שביעות רצון מפעילות למען צמצום ממדי האלימות, לפי מוסד וסקר.

בשני הסקרים, המשפחה (כלל ארצי: 54.1%, אום אל פחם: 74.8%), מערכת החינוך (כלל ארצי: 42.7%, אום אל פחם: 43.9%) ו-מוסדות הדת (כלל ארצי: 41.2%, אום אל פחם: 68.6%) זכו לשביעות הרצון הרבה ביותר בנושא הנדון. גם המוסדות בעלי שיעור שביעות הרצון הנמוכים ביותר זהים בשני הסקרים: הכנסת (כלל ארצי: 14.2%, אום אל פחם: 6.3%), משטרת ישראל (כלל ארצי: 10.8%, אום אל פחם: 3.7%) ו-המשלה (כלל ארצי: 10.1%, אום אל פחם: 5.6%).

בנוסף, ניתן לראות שבהתייחס לשביעות הרצון מיתר המוסדות המגמה אינה אחידה: שיעור שביעות הרצון מפעילותם של אמצעי התקשורת ושל מערכת המשפט הייתה גבוהה יותר בסקר הכלל ארצי (28% ו-17.8% בהתאמה) מאשר בסקר אום אל פחם (26.5% ו-10.3% בהתאמה). מנגד, שיעור שביעות הרצון מפעילותם של השלטונות המקומיים ושל המנהיגות בחברה הערבית גבוהים יותר בסקר אום אל פחם (39.1% ו-40.4% בהתאמה) מאשר בסקר הכלל ארצי (24.4% ו-16.9% בהתאמה).

המשפחה, מוסדות הדת, המנהיגות בחברה הערבית והעירוני הם המוסדות אשר זוכים לשביעות הרצון הגבוהה ביותר בעיר אום אל פחם (הרבה יותר גבוהים מהסקר הכלל ארצי). התבוננות במאפיינים הסוציולוגיים של העיר אום אל פחם מסבירה את השוני בממצאים בין עמדות תושבי העיר לבין כלל החברה

הערבית: אום אל פחם היא עיר מסורתית אשר בנויה ממשפחות והחלוקה של השכונות צבועה בצבע משפחתי וכך גם שמות שכונותיה. על כן, אין פלא שהמשפחה היא המוסד שזוכה בשביעות הרצון הכי גבוהה. המסורתיות גם משתקפת בשביעות הרצון מהמנהיגות הערבית המקומית והארצית וזה תודות למעורבות שלהם בפתרון סכסוכים בין משפחות וניסיונותיהם לפייס בין המשפחות היריבות וה'סולחות' שהם מנסים לחולל. בנוסף, תושבי העיר מזהים עם אוריינטציה דתית והעיר נחשבת למעוז של התנועה האסלאמית. על כן, לאנשי הדת יש מעמד מיוחד ומכובד והם זוכים באמון גדול ותושבי העיר מכירים בתרומתם בצמצום האלימות, אם כאימאמים במסגדים ואם כמנהיגות מקומית - שני גורמים שכנראה עושים הרבה להשכנת שלום בין היריבים. גם העירייה זוכה לאמון מסויים ונראה שתושבי אום אל פחם רואים בה כתובת לצמצום האלימות בעיר. אולם על רקע האלימות הגואה בעיר, לא המנהיגות הארצית ולא המקומית זוכים לשביעות רצון גדולה והתושבים כנראה מצפים מהם ליותר.

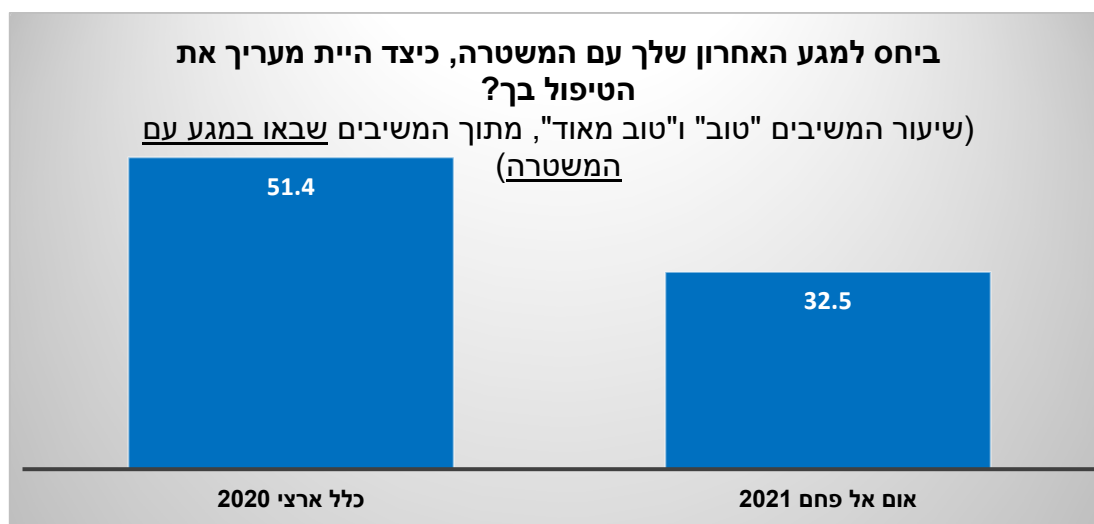
3.12 משטרה

בדומה לסקר הכלל ארצי, חלק מהשאלון התייחס לתפיסות בנוגע ליחסי אזרחים ערביים-משטרה.

3.12.1 טיפול המשטרה

תרשים 28 מציג את הערכת הטיפול של המשטרה בעת המגע האחרון עמה.

תרשים 28: הערכת טיפול המשטרה, לפי סקר.

נראה כי משטרת ישראל זכתה להערכה אוהדת באופן משמעותי יותר בקרב משתתפי הסקר הכלל ארצי מאשר בקרב משתתפי סקר אום אל פחם. בעוד שמעט יותר ממחצית (51.4%) ממשיבי הסקר הכלל ארצי

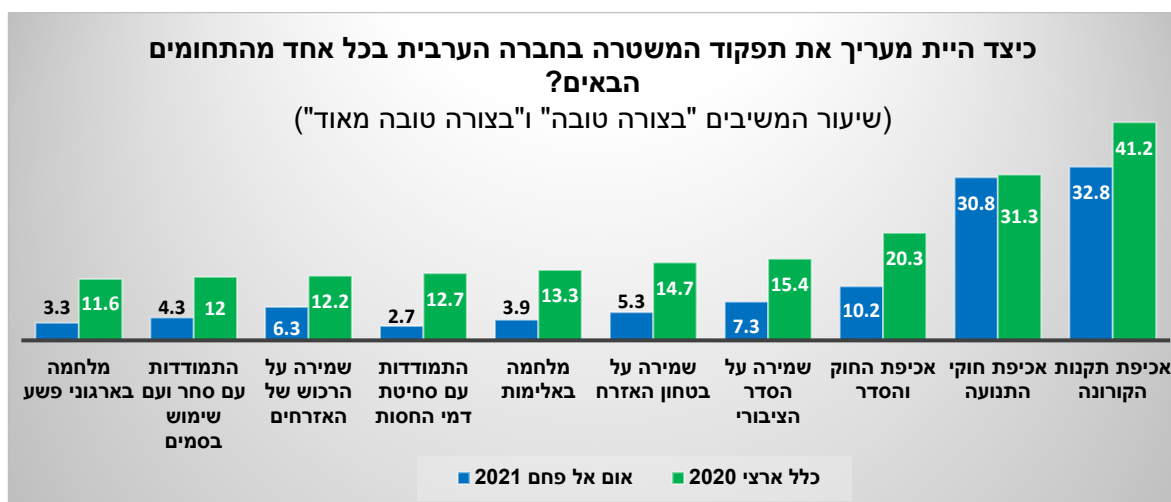
העריכו את טיפול המשטרה בהם בעת המגע האחרון כטוב או כטוב מאוד, שיעור זה בקרב תושבי אום אל פחם עמד על 32.5% בלבד.

בעיר אום אל פחם ממוקמת תחנת משטרה גדולה יחסית. מערכת היחסים בין המשטרה לבין תושבי העיר לא במיטבה בגין מתח בשתי זירות משמעותיות: הזירה הלאומית והזירה האזרחית. בקשר לראשונה, היו התנגשויות אלימות בין המשטרה לתושבי העיר בדיכוי ההפגנות במבצע 'חומת מגן' ובהפגנות הסוערות באירועי מאי 2021. גם בהפגנות של צעירי העיר נגד האלימות היו הרבה מעצרים ובמקרה אחד אף נהרג צעיר מהעיר ע"י כוחות המשטרה.

3.12.2 שביעות רצון מהמשטרה

תרשים 29 מציג את שיעורי שביעות הרצון מפעילות המשטרה בתחומים השונים. יש לציין כי המשיבים בסקר הכלל ארצי התייחסו לחברה ערבית או לאזרחים ערבים בכלל, בעוד שתושבי אום אל פחם נתבקשו להתייחס לפעילות המשטרה בעירם.

תרשים 29: שביעות רצון מהמשטרה, לפי תחום פעילות וסקר

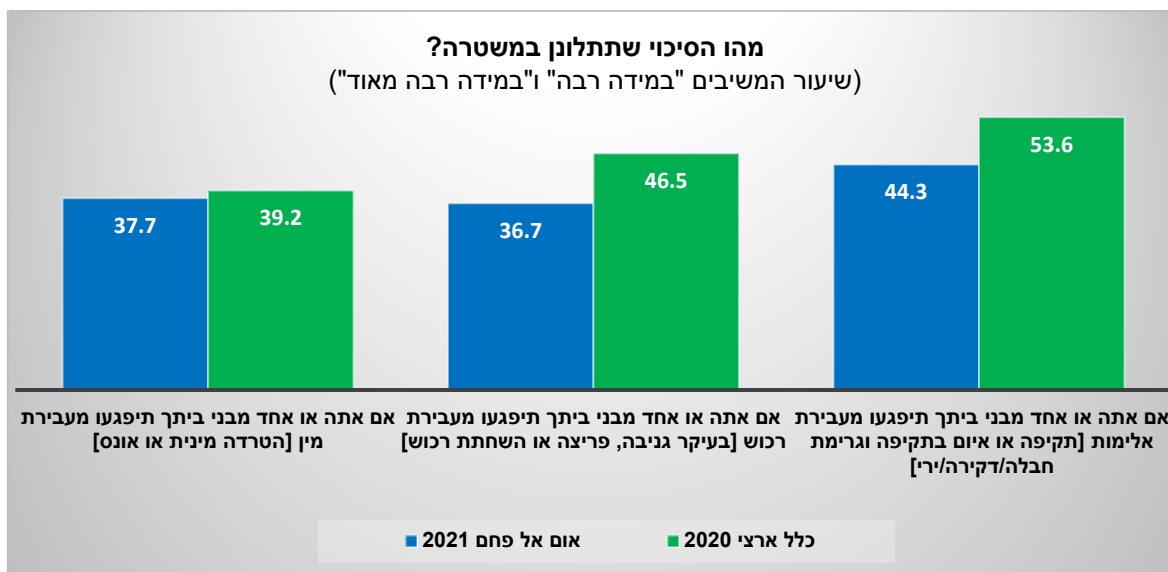
בשני הסקרים, שיעור שביעות הרצון הגבוה ביותר היה מהתחומים הבאים: **אכיפת תקנות הקורונה** (כלל ארצי: 41.2%, אום אל פחם: 32.8%), **אכיפת חוקי התנועה** (כלל ארצי: 31.3%, אום אל פחם: 30.8%) ו-**אכיפת החוק והסדר** (כלל ארצי: 20.3%, אום אל פחם: 10.2%). לעומת זאת, תחומים אשר זכו לשביעות הרצון הנמוכה ביותר היו שונים בין הסקרים: משיבי הסקר הכלל ארצי היו הכי פחות שבעי רצון מ-**שמירה על רכושם של האזרחים הערבים** (12.2%), מ-**התמודדות המשטרה עם סחר ועם שימוש בסמים** (12%) ומ-**מלחמה בארגוני פשע** (11.6%). בניגוד לכך, המשיבים בסקר אום אל פחם היו הכי פחות שבעי רצון מפעילות

המשטרה בכל הקשור ל-התמודדות עם סחר ועם שימוש בסמים (4.3%), ל-מלחמה באלימות (3.9%) ול-
התמודדות עם סחיטת דמי החסות (2.7%).

3.12.3 דיווח על קורבנות למשטרה

תרשים 30 מציג את התפלגות שיעורי הנכונות לפנות למשטרה בעת היפגעות מאירועי אלימות.

תרשים 30: נכונות להתלונן במשטרה על הקורבנות, לפי סוגי האלימות וסקר

המשיבים בשני הסקרים הביעו את הנכונות הרבה ביותר להתלונן במשטרה במקרים של *עבירות אלימות* (כלל ארצי: 53.6%, אום אל פחם: 44.3%). בשני הסקרים, המשיבים הביעו את הנכונות המועטה ביותר להתלונן במשטרה אם הם או בני משפחותיהם ייפגעו מ-*עבירות מין* (כלל ארצי: 39.2%, אום אל פחם: 37.7%).

הממצאים מלמדים כי בשלושת הקטגוריות של קורבנות (אלימות, רכוש ועבירות מין) רוב תושבי אום אל פחם לא מתלוננים במשטרה. הדבר מלמד על חוסר אמון ביכולתה של המשטרה בהשכנת סדר.

מצב זה הוא תוצאה של מילכוד אכזרי: חלק מן התושבים רואים במשטרה סוג של אויב שיש להימנע ככל האפשר מפנייה אליו. מן הצד האחר, בגלל מערכת היחסים השברירית, המשטרה חוששת להפעיל את מלוא כוחה כדי להימנע מעימות כללי עם האוכלוסייה הערבית בישראל. ממשלת ישראל חייבת למצוא מסילות לליבם של התושבים הערבים, שהם המפסידים הגדולים, כדי ליצור את התנאים המתאימים להפעיל

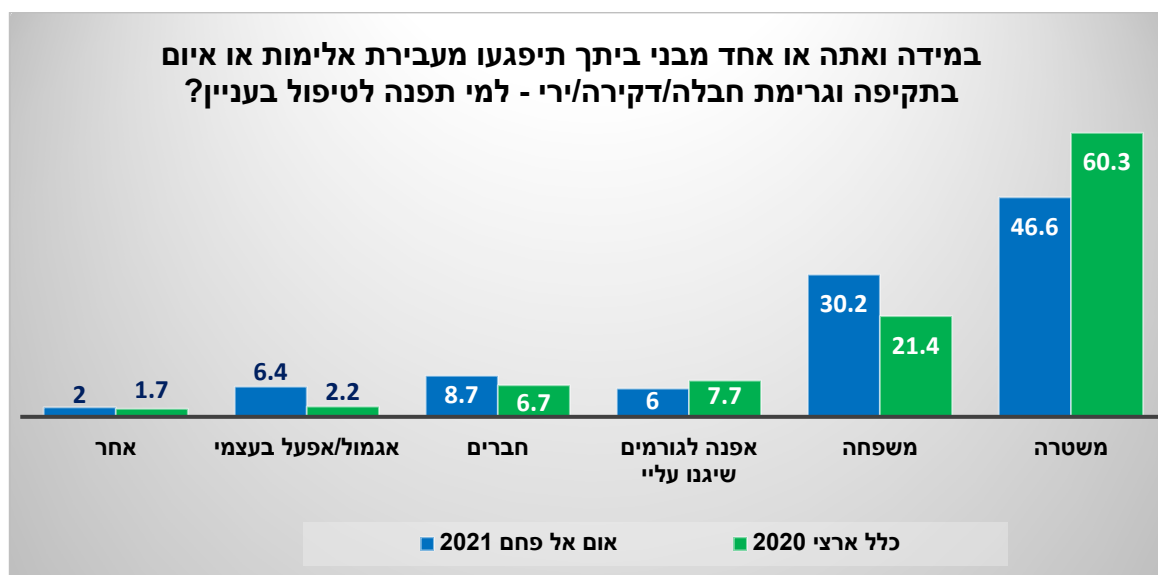

אמצעים חריפים שיכניעו את הגורמים האלימים ביותר בחברה הערבית – שהם המרוויחים הגדולים ביותר ממערכת היחסים הרעועה הזו. זהו גם תנאי הכרחי לשגשוגה הכלכלי של האוכלוסייה הערבית¹⁸.

3.12.4 פנייה לצורך טיפול בקורבנות

תרשים 12.4 מציג את התפלגות הגורמים אליהם משתתפי הסקרים יפנו במידה ויחוו קורבנות.

תרשים 31: גורמים לפנות בעת הקורבנות, לפי סקר

ניתן לראות כי בעוד שרוב המשיבים בסקר הכלל ארצי (60.3%) יפנו למשטרה במקרה של פגיעה או איום, פחות ממחצית (46.6%) ממשיבי סקר אום אל פחם דיווחו כי יעשו זאת. הגורם השכיח הנוסף הינו משפחה. ניתן לראות כי גורם זה צוין על ידי שיעור גבוה יותר של משיבים בסקר אום אל פחם (30.2%) מאשר בסקר הכלל ארצי (21.4%). בכל שאר הקטגוריות לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין שני הסקרים.

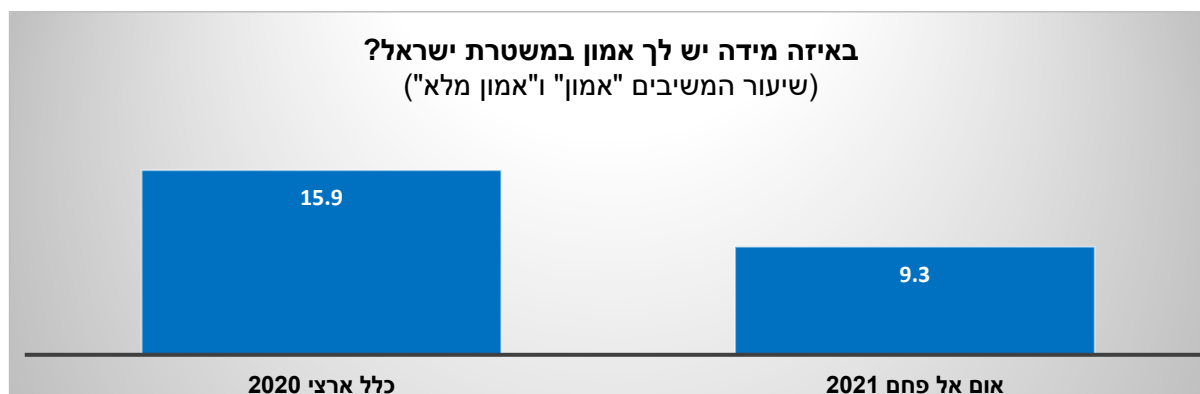
הממצאים מלמדים כי המשפחה באום אל פחם מתחרה במשטרה בטיפול בענייני האלימות וכ- 30.2% מתושבי העיר יפנו למשפחה במקרה שהם, או מי מבני ביתם, ייפגעו מעבירת אלימות – לעומת 46.6% שיפנו למשטרה. ניתן להסיק כי מעמדה של המשפחה ביישוב חזק והיא עשויה להיות כתובת לטיפול באלימות. הממצא גם מעיד על כך שמעמדה של המשטרה מעורער וישנם מוסדות חלופיים. ממצאים אלו הם תעודת עניות למשטרה ומלמדים על אי אמון בה. קיומו של גוף מתחרה לאכיפת חוק במשטר דמוקרטי לטיפול באלימות הוא בעייתי, בלשון המעטה.

¹⁸ דהן, מומי. (2011). האלימות נגד נבחרי ציבור ערבים.

3.12.5 אמון במשטרה

תרשים 32 מציג את שיעורי האמון במשטרת ישראל

תרשים 32: אמון במשטרה, לפי סקר

גם בהתייחס לשאלה הישירה בנושא זה, ניתן לראות כי המשיבים בשני הסקרים ביטאו אמון מועט במשטרה. שיעור זה נמוך יותר בקרב משיבי סקר אום אל פחם (9.3%) מאשר בקרב משיבי הסקר הכלל ארצי (15.9%).

המושגים 'אמון הציבור' ו'תחושת הביטחון של התושבים' – שני מושגים השלובים זה בזה, מהווים מרכיבים מרכזיים וחשובים בתפקודה של משטרה בחברה דמוקרטית. משטרה שאינה מספקת תחושת ביטחון ואינה נסמכת על אמון הציבור תתקשה לתפקד ולמלא את משימותיה. מידת ירידת האמון במשטרה מהווה לא רק דאגה עבור מעצבי המדיניות אלא גם שאלה תיאורטית-אקדמית מעניינת בנוגע לגורמים ולנסיבות בהן אזרחים נותנים אמון במשטרה. מחקרים ממדינות שונות בעולם מראים כי מידת האמון של קבוצות מיעוטים במשטרה נוטה להיות נמוכה יותר בהשוואה לקבוצות הרוב.

הממצאים מלמדים כי 90.7% מתושבי אום אל פחם אין להם אמון במשטרה. ממצא זה הוא תוצאה ישירה של מערכת יחסים קלוקלת במישור הלאומי והאזרחי, כפי שציינו קודם לכן. הציפיה של מנהיגי היישוב ובעיקר האזרחים הפשוטים בעיר, כי המשטרה תפעל למיגור האלימות אינה מתממשת. תוכניות נבנות, באות והולכות, אך תוצאות אין. חוסר האמון בולט במיוחד על רקע כשלון המשטרה לפענח מקרי רצח, וליצור הרתעה בקרב כנופיות פשע שהולכות ומשגשגות.

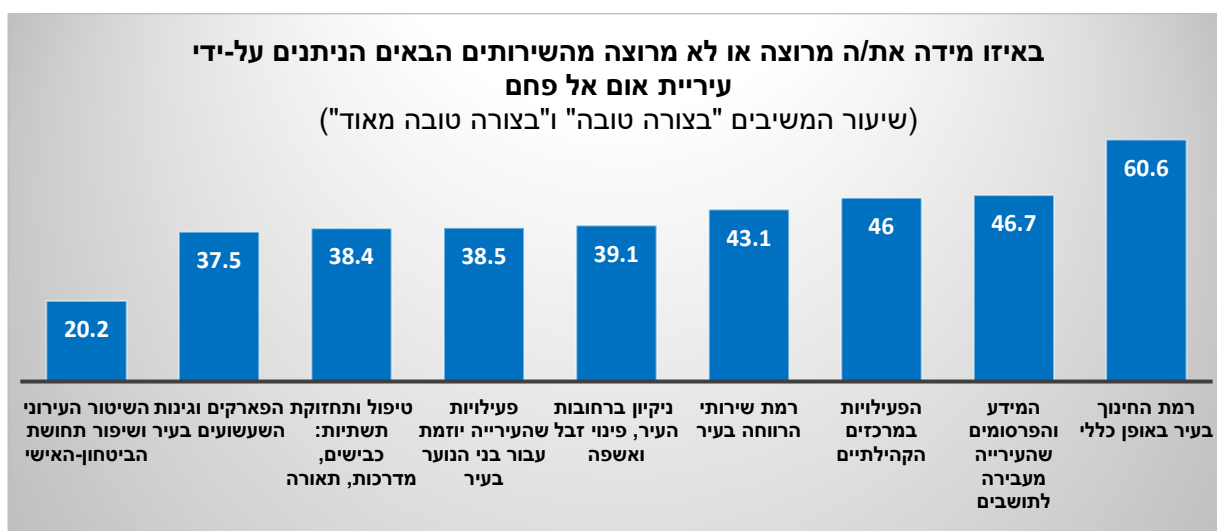
4. פרק רביעי: ממצאי החלק הייחודי: שביעות רצון ממחלקות העירייה

4.1 אמוץ במוסדות העירייה

4.1.1 שביעות רצון מהעירייה

תרשים 33 מציג את שיעורי שביעות הרצון מפעילותיה של עיריית אום אל פחם בתחומים השונים.

תרשים 33: שביעות רצון מעיריית אום אל פחם, לפי תחום פעילות העירייה.

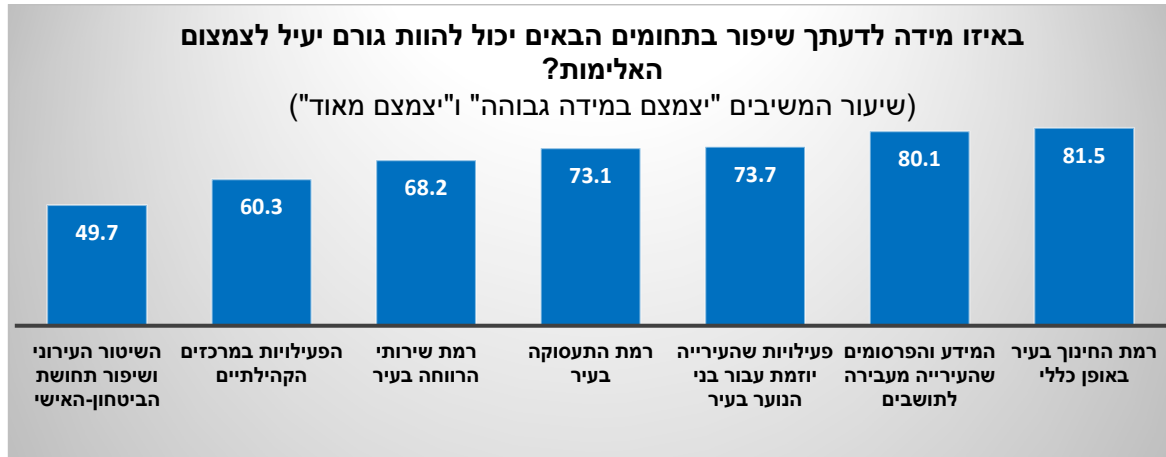

התחום שזכה לשביעות הרצון הרבה ביותר בפער מכל התחומים האחרים הוא תחום החינוך. נתון של רמת החינוך הינו מפתיע במידת מה לאור העובדה כי רק מעט יותר ממחצית (59.4%) מתלמידי העיר היו זכאים לתעודת בגרות בשנת 2019 (הלמ"ס, 2021). מאידך, התחום שזכה לשביעות הרצון הנמוכה ביותר הוא השיטור העירוני ושיפור תחושת הביטחון האישי (20.2%).

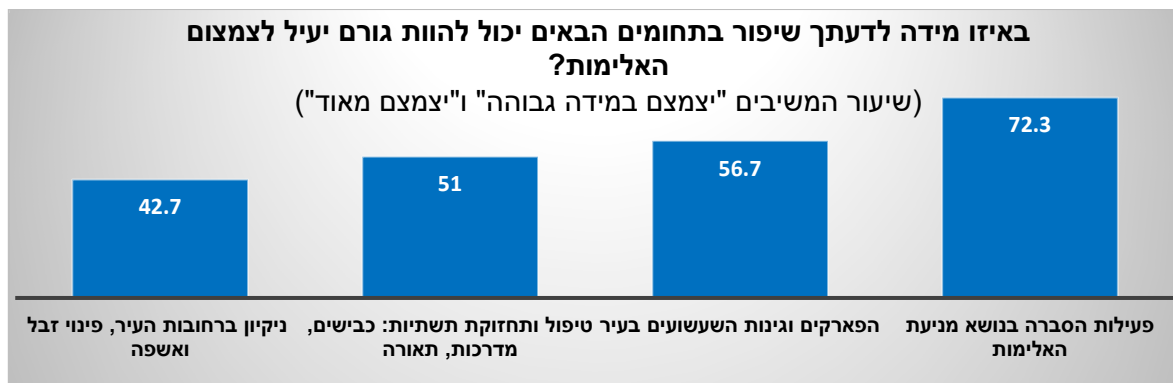
4.1.2 הערכת היכולת המוסדית לצמצם אלימות

תרשים 34 מציג את שיעורי המשיבים הסבורים כי פעילויות העירייה השונות יצמצמו את היקפי האלימות בעיר.

תרשים 34: הערכת יכולת העירייה לצמצם את ממדי האלימות ביישוב, לפי תחום פעילות

תרשים 35: הערכת יכולת העירייה לצמצם את מימדי האלימות ביישוב, לפי תחום פעילות

מהתרשימים ניתן ללמוד כי שניים מתוך התחומים המוצעים זכו לשביעות הרצון הרבה ביותר והם גם התחומים ששיפור בהם עשוי לגרום לצמצום האלימות: הרמה הכללית של החינוך (81.5%) והמידע והפרסומים המועברים על ידי העירייה לתושבים (80.1%). תחום הפעילות במרכזים הקהילתיים, אף הוא זכה לשביעות רצון גבוהה יחסית, אולם רק 60.3% סבורים שהוא מהווה גורם יעיל לצמצום האלימות. לעומת זאת, פעילות שהעירייה יוזמת עבור בני הנוער של העיר ניצבת אחרי רמת החינוך והמידע והפרסומים כגורם היעיל לצמצום האלימות. טיפול ותחזוקת התשתיות וכן השיטור העירוני זכו למידות הנמוכות של שביעות הרצון והן מהוות, לדעת הנשאלים, גם את הגורמים הכי פחות יעילים בכל הקשור לצמצום האלימות בעיר (51%-ו 49.7% בהתאמה). הגורם שדווח כיעיל על ידי האחוז הנמוך ביותר של

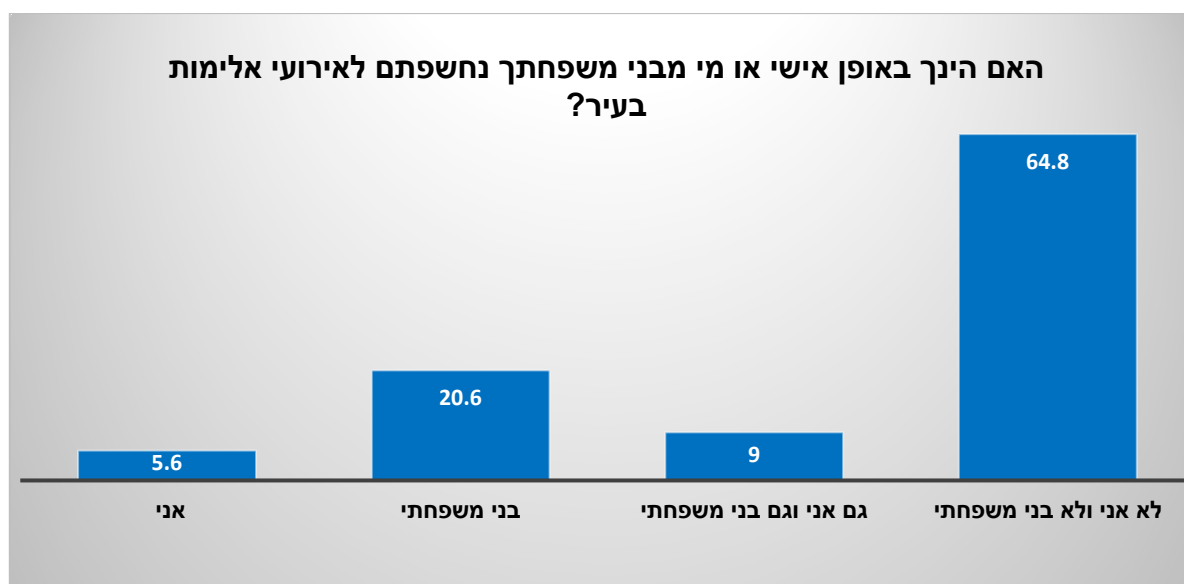
המשיבים הוא ניקיון ופינוי האשפה - רק 42.7% מתוך משיבי הסקר סבורים כי תחום זה יכול להוות גורם יעיל לצמצום האלימות בעיר.

4.2 אלימות בעיר

4.2.1 זהות הנחשפים מאלימות

תרשים 36 מציג את התפלגות הזהות של הנחשפים לאלימות בעיר.

תרשים 36: החשיפה לאלימות באום אל פחם

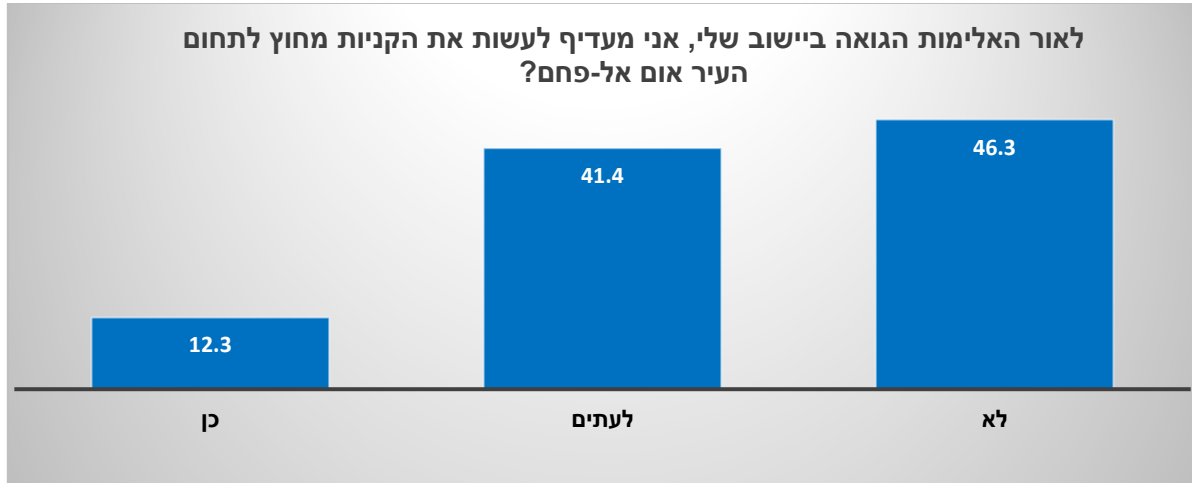
התמונה שעולה מתרשים זה מדאיגה במיוחד: 35.2% מתושבי העיר נחשפו לאירועי אלימות. אדם שחי בסביבה אלימה, תחושות הניכור והתסכול שלו יתגברו. לזה יש השלכות על כל תחומי החיים של הפרט ועל האמון שלו במוסדות המדינה ובמוסדות המקומיים. אדם שחי בסביבה אלימה, סביר מאוד שיטפח התנהגות שכזו.

אמנם כשני שלישי (64.8%) מהתושבים ובני משפחותיהם לא נחשפו לאלימות בעיר. אך לעומת זאת, 20.6% דיווחו כי בני משפחתם נחשפו לאלימות בעיר, ועוד 9% דיווחו שגם הם וגם בני משפחותיהם נחשפו לאלימות בעיר. רק 5.6% דיווחו כי הם באופן אישי בלבד נחשפו לאלימות באום אל פחם.

4.2.2 קניות מחוץ לעיר

תרשים 37 מציג את התפלגות התשובות לשאלה אודות ההעדפה לביצוע הקניות מחוץ לאום אל פחם כתוצאה מאלימות בעיר.

תרשים 37: העדפה לביצוע קניות מחוץ לאום אל פחם

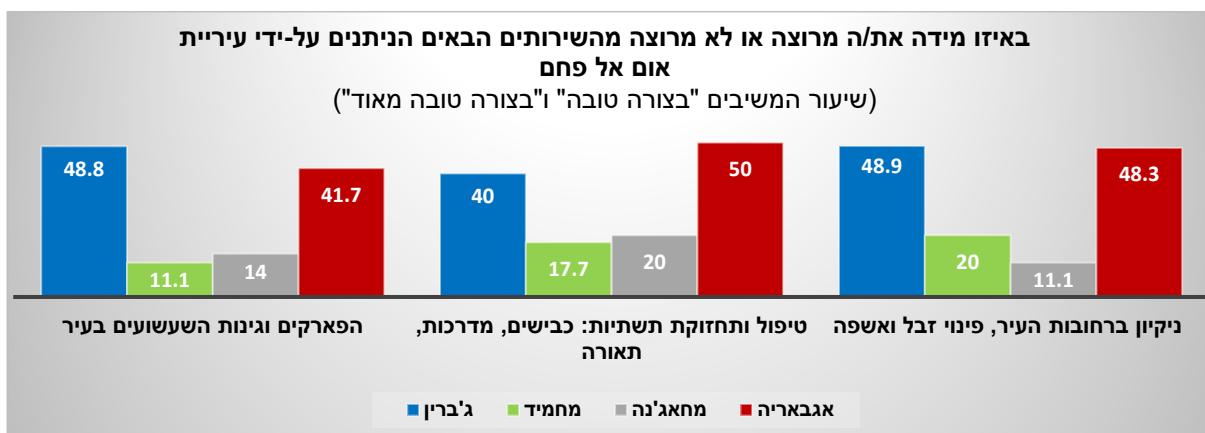

אמנם חלק ניכר מהתושבים (46.3%) אינם מעדיפים לעשות קניות מחוץ לאום אל פחם לאור האלימות הגואה בעיר. אך לעומת זאת, 41.4% מהמשיבים דיווחו כי לעתיים הם מעדיפים לעשות קניות מחוץ לעיר. בנוסף, רק 12.3% מתוך המשיבים דיווחו כי הם בפירוש מעדיפים לבצע קניות מחוץ לעיר לאור האלימות הגואה בה. הנתון כי 53.7% ('לעיתים' ו'כן') מתושבי העיר שוקלים או עושים קניות מחוץ לעיר, עשוי להשפיע בצורה שלילית על ההתפתחות הכלכלית של היישוב ויחמיר את המצב הכלכלי של התושבים.

4.2.3 שביעות רצון משירותי העירייה – לפי שכונות.

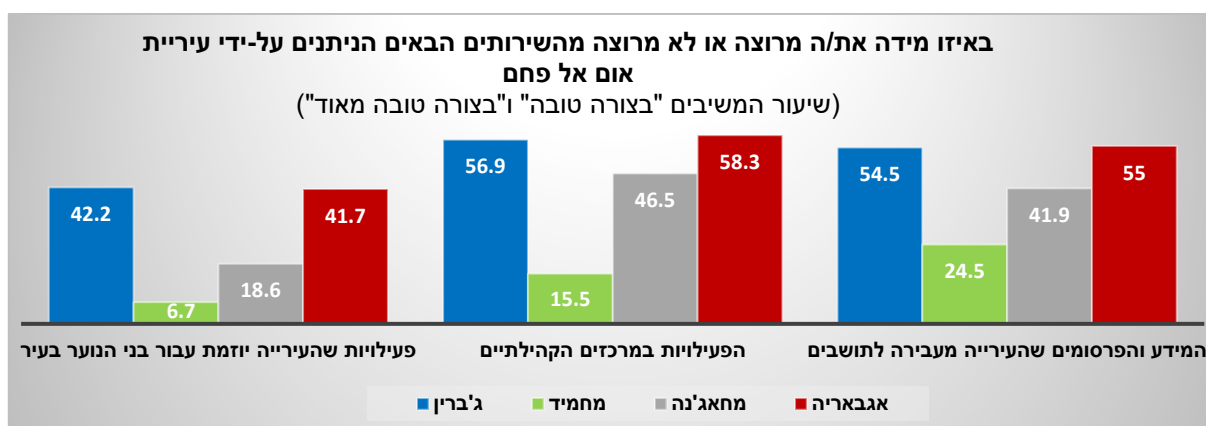
התרשימים 38-40 מציגים את התפלגויות שביעות הרצון משירותי עיריית אום אל פחם לפי שכונות. לצורך הצגת הממצאים, נבחרו ארבע השכונות מהן נדגמו לפחות 14.9% מכלל משתתפי הסקר.

תרשים 38: שביעות רצון משירותי העירייה – נראות פני העיר, לפי שכונה.

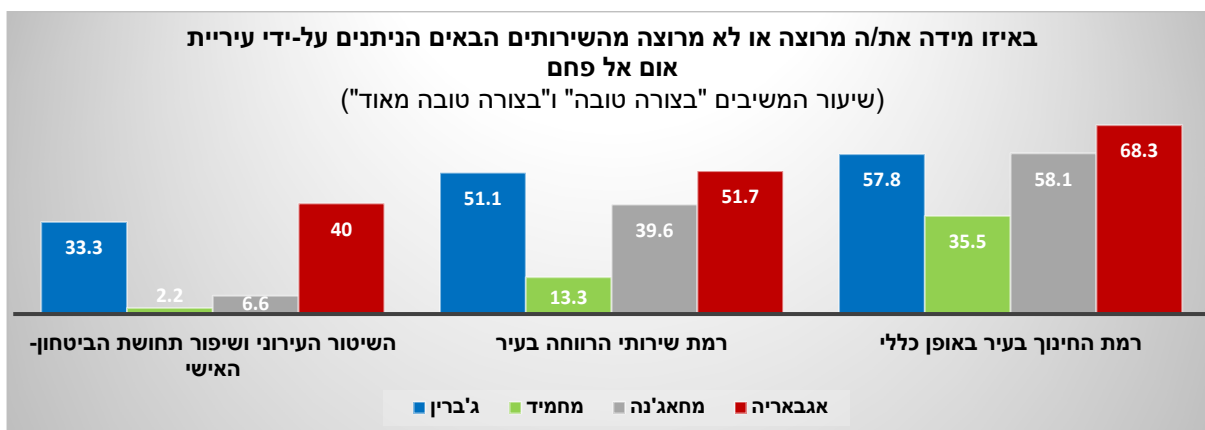
ניתן לראות מהתרשים כי תושבי השכונות השונות הביעו דרגות שונות של שביעות רצון משירותי העירייה המתייחסים לחזות פני העיר. בכל אחד מהתחומים הייתה שביעות רצונם של תושבי השכונות ג'ברין ואגבאריה גבוהה יותר מאשר בקרב תושבי השכונות מחאג'נה ומחמיד. עם זאת, קיימים הבדלים מעטים מתחום לתחום: בעוד ששביעות הרצון הרבה ביותר יחסית מהפארקים וגינות השעשועים בעיר נרשמה בקרב תושבי שכונת ג'ברין (48.8%), שביעות הרצון הרבה ביותר יחסית מטיפול ותחזוקת תשתיות נרשמה בקרב תושבי שכונת אגבאריה (50%). בהתייחס לניקיון ופינוי האשפה – מידת שביעות רצונם של תושבי שכונת ג'ברין (48.9%) ותושבי שכונת אגבאריה (48.3%) הייתה דומה יחסית.

תרשים 39: שביעות רצון משירותי העירייה – פעילות העירייה, לפי שכונה.

מנתוני תרשים זה עולה כי קיימת שונות פחות קיצונית ביחס לשביעות רצון מפעילויות העירייה בתחומי המידע והפעילויות בעיר מאשר מהטיפול בחזות העיר. עם זאת, עדיין נראה כי תושבי השכונות ג'ברין ואגבאריה הביעו שביעות רצון רבה יותר מאשר תושבי השכונות מחאג'נה ומחמיד. תושבי שכונות אגבאריה וג'ברין גם הביעו מידה דומה למדי של שביעות רצון מפעילויות במרכזים הקהילתיים (58.3% ו-56.9% בהתאמה), מהמידע והפרסומים שהעירייה מעבירה לתושבים (55% ו-54.5% בהתאמה) ומפעילויות עבור בני נוער (41.7% ו-42.2% בהתאמה).

תרשים 40: שביעות רצון משירותי העירייה – שירותים חברתיים, לפי שכונה.

ניתן לראות מהתרשים כי שביעות רצון מהשירותים החברתיים המוענקים על ידי העירייה שונה מעט מהדפוס שהתקיים בנוגע ליתר סוגי השירותים. שיעור שביעות הרצון משירותי השיטור העירוני היה גבוה יחסית בקרב תושבי שכונת אגבאריה (40%) וג'ברין (33.3%) ונמוך ביותר בשתי השכונות האחרות. שיעור שביעות הרצון הגבוה ביותר מרמת שירותי הרווחה בעיר הובע על ידי תושבי שכונות אגבאריה (51.7%) וג'ברין (51.1%), באופן דומה יחסית. לעומת זאת, שיעור שביעות הרצון מרמת החינוך בעיר נרשמה בקרב תושבי שכונות אגבאריה (68.3%) ומחאג'נה (58.1%), אחריהן, בהפרש קטן, שכונת ג'ברין (57.8%) ורק לאחר מכן – על ידי תושבי שכונת מחמיד (35.5%).

סקר הביטחון האישי והקהילתי בעיר אום אל פחם אשר נערך בחודשים נובמבר-דצמבר בשנת 2021 עסק בביטחון האישי של תושבי העיר, יחסיהם עם וכלפי המשטרה וכן בדק את שביעות הרצון של תושבי העיר מהעירייה וממחלקותיה בכלל ובמיגור האלימות בפרט. נזכיר כי בשנת 2021 היו 11 מקרי רצח בעיר.

הממצאים מלמדים כי העיר אום אל פחם היא עיר מוכת אלימות וכי תושביה מוטרדים מאד מעובדה זו.

ממצאי הסקר מלמדים כי תושבי העיר אום אל פחם מודאגים ביותר מתופעות אלימות ופשיעה: מעל ל-92.4% מתושבי העיר מודאגים ומודאגים מאוד מהפשיעה המשתוללת בעירם; כ-95.3% מודאגים ומודאגים מאוד מהירי והשימוש בנשק. ברם, הם פחות מודאגים מסוגיות פוליטיות ומדינתיות הקשורות יותר למרחב הקולקטיבי (קפאון תהליך השלום בין ישראל לפלסטינים, אי-השוויון בין יהודים לערבים בישראל ומצב הדמוקרטיה במדינה). 69.1% מתושבי אום אל פחם מרגישים חוסר ביטחון אישי ביישוב. המרחב המעורר הכי הרבה תחושת איום בקרב תושבי העיר הוא הרחוב (54.3%), והמרחב בו תחושה האיום היא המועטה ביותר הינו ביתם הפרטי (4.3%). מרבית תושבי העיר שחוו אלימות לא הכירו את התוקף. מבין אלה שהכירו, הרוב ציינו כי מדובר באדם שאינו נמנה עם הקטגוריות המוגדרות (אדם זר, שכן, חבר, מכר, בן משפחה או עמית לעבודה). 97% מתושבי העיר דיווחו על עלייה ברמת האלימות ביישוב. בהתייחס לעמדות כלפי נשק חם, 99.3% מתושבי העיר הסכימו ביותר עם הטענה כי בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם בעיר וכ-98.6% סבורים כי בעיר שלהם ניתן להשיג נשק בקלות.

בהתייחס לפעילות לצמצום האלימות, 95.7% מתושבי העיר ראו את החמרת הענישה כלפי עברייני האלימות כחשובה ביותר לצמצום האלימות. בהשוואה, 71.5 אחוזים סברו שצמצום האלימות יבוא כתוצאה משיפור מערכת היחסים עם המשטרה. בהקשר של מידת המוכנות לקחת חלק במאבק באלימות ביישוב, 47.5% מתושבי העיר ענו במידה רבה מאוד, רבה או ברמה בינונית. בהקשר של האמון במשטרה, רק ל-9.3% מתושבי העיר היה אמון במשטרת ישראל, למרות שבעיר נמצאת תחנת משטרה גדולה.

הסקר בדק גם את שביעות הרצון של תושבי העיר משירותי העיריה בכלל ובמיגור האלימות בעיר בפרט. שביעות הרצון הרבה ביותר מהעירייה נרשמה בהתייחס לרמת החינוך הכללית בעיר (60.6%) והנמוכה ביותר – מהשיטור העירוני (20.2%). הרמה הכללית של החינוך הייתה גם התחום המשמעותי ביותר שהשיפור בו עשוי להוביל לצמצום האלימות בעיר (81.5%). מנגד, השיפור בניקיון ופינוי אשפה היה לדעת המשיבים הגורם הכי הפחות מהותי לצמצום האלימות בעיר (42.7%). בהתייחס לחשיפה לאלימות ביישוב, כשני שלישי מהמשיבים דיווחו כי לא הם ולא בני משפחותיהם נפגעו מהאלימות בעיר. בנוסף, כ-46%

מהמשיבים לא מבצעים באורח קבע קניות מחוץ לעיר, אך 41.4% לעתים מעדיפים לעשות קניות מחוץ לאום אל פחם, לאור האלימות הגואה ביישוב.

בדו"ח הפשיעה של המכון לחקר החברה הערבית במכללה האקדמית גליל מערבי¹⁹ שהתפרסם לאחרונה דווח כי באום אל פחם שיעור הרצח ביחס לגודל היישוב הוא מהגבוהים בישראל. המגמות בשיעורי הרצח הן המדד המהימן ביותר לפשיעה אלימה, שכן סוגי פשע אחרים מועדים יותר לתת-דיווח. עם זאת, הן בקרב ערבים והן בקרב יהודים בישראל ניכרת התאמה בין המגמות במספר מקרי הרצח ובין הנתונים הרשמיים על התרחשות פשעים אלימים באופן כללי, אלימות במשפחה, עבירות רכוש ומספר התיקים שהמטרה פותחת על עבירות נשק (יכימוביץ-כהן, 2020)²⁰.

מצב הפשיעה בעיר אום אל פחם הוא גבוה ושיעור הרציחות בה הוא גבוה מאוד. חלק ממאפייניה הסוציולוגיים של העיר מסבירים את גאות הפשיעה בה. ספרות המחקר הסוציולוגית והקרימינולוגית מצאה קשר בין הגיל להיתכנות ושכיחות הפשיעה. כך למשל, מאז שנות השמונים של המאה הקודמת מראים מחקרים בין-תחומיים של קרימינולוגים, סוציולוגים ודמוגרפים ששינויים במבנה הגילים בחברה – בעיקר היווצרותן של קבוצות גדולות של גברים צעירים – מסבירים חלק מהשינויים בשיעורים הכוללים של הפשיעה, ובייחוד של הפשיעה האלימה (Cohen & Land, 1987)²¹. פעילות פלילית מתאפיינת בדפוס גילי מובהק: ההסתברות לפעילות פלילית עולה אצל כל יחיד נתון בשנות העשרה המאוחרות ויורדת בהגיעו לסוף שנות העשרים ולתחילת שנות השלושים לחייו – הן בשל סיבות התפתחותיות שקשורות לשליטה והן בשל לחץ חברתי להתאים לנורמות של קבוצות ההתייחסות. קבוצות גיל מבוגרות מפחיתות את נכונות הגיוס לכנופיות פשע²². כפי שהראנו במחקר, שיעור הצעירים בעיר הוא גבוה בהשוואה לממוצע הכלל הארצי ועובדה זו תורמת, מן הסתם למיקומה הגבוה של אום אל פחם ברמת הפשיעה הארצית.

ספרות המחקר מצאה קשר בין מצבי האבטלה, תת-תעסוקה ואי השתתפות בהשכלה גבוהה לבין ניתוק חברתי, שעשוי להוביל לעבריינות ופשיעה. שני המדדים הסטנדרטיים הראשונים המשמשים בספרות המחקר לבחינת ניתוק חברתי הם רמות גבוהות של אבטלה ושל תת-תעסוקה, ואי השתתפות בהשכלה גבוהה (McCall et al., 2013). העיר אום אל פחם מדורגת 2 בסולם החברתי כלכלי של ישראל ומתאפיינת

¹⁹ המכון לחקר החברה הערבית, המכללה האקדמית גליל מערבי. 2022. הפשיעה בחברה הערבית בישראל 2022.

²⁰ יכימוביץ-כהן, נורית. (2020). נתונים על פשיעה בחברה הערבית – עדכון. הכנסת, מרכז המחקר והמידע.

²¹ Cohen, L. E., & Land, K. C. (1987). Age structure and crime: Symmetry versus asymmetry and the projection of crime rates through the 1990s. *American Sociological Review*, 52(2), 170–183.

²² וינרב, אלכס. (2021). על הקשר בין ריבוי צעירים, פשיעה אלימה ומחסורים בשוק הנישואים הערבי בישראל. מרכז טאוב.

ברמה גבוהה של אבטלה ותת-תעסוקה, במיוחד אצל נשים. משתנים אלו תורמים, איפוא, לשיעור הגבוה של העבריינות בעיר.

הלגיטימציה לה זוכה משטרה במדינה דמוקרטית מבוססת על אמון הציבור בה, ועל הסכמתו לשתף עמה פעולה. תפקידה של המשטרה בהקשר זה מורכב: מובן שעליה לשמור על הסדר הציבורי, אולם דיכוי אלים של הפגנות חוקיות יכרסם בלגיטימציה המשטרית ובאמון הציבור בה²³. מידת האמון של תושבי אום אל פחם במשטרה היא נמוכה מאוד, הן בהשוואה לאמון הציבור הערבי בכללו והן בהשוואה לנתוני האוכלוסייה היהודית²⁴. בעיר אום אל פחם יש לרמת האמון הנמוכה במשטרה גם סיבה נוספת: המשטרה הפעילה יותר מאשר פעם אלימות בלתי מרוסנת נגד מפגינים בעיר. ב-3.12.21 נהרג תושב אום אל פחם בידי המשטרה, בעקבות אירוע דריסה²⁵. אי האמון במשטרה משפיע לשלילה על הנכונות של התושבים לשתף פעולה איתה גם במיגור האלימות, כפי שראינו בממצאי המחקר.

דו"ח זה מצייר תמונה עגומה למציאות הפשיעה בעיר אום אל פחם. אולם, הוא גם מצביע על כיווני תיקון ושיפור. קריאה מושכלת של מאפייני העיר עשויה לשנות את המצב. המיקום הגיאוגרפי והאדמיניסטרטיבי של העיר מייעד לה פוטנציאל משמעותי. השקעה נכונה בחינוך, בתשתיות, באכיפה וכן שיפור האמון ברשויות ובראשן המשטרה – עשויים לשפר את המצב. בצד החיובי – תושבי העיר אום אל פחם מביעים אמון בחלק ממוסדות העירייה ובתרומתם למיגור האלימות. יש לטפח אמון לזה ולנתב אותו לאפיקי עשייה.

*

---

²³ לוריא, גאי. (2020). משטרה במשבר לגיטימציה. <https://www.idi.org.il/articles/32068>

²⁴ עלי נוהאד, לויין-חן רות ונג'מי-יוסף, עולא. 2020. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי. לוד וחיפה: יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן בטכניון

²⁵ <https://www.ynet.co.il/news/article/b1zyxbwfk>

נספח א': שאלות הסקר לשנת 2021, כולל אחוזי המשיבים בקטגוריות השונות.

סקר הביטחון האישי והקהילתי בעיר אום אל פחם 2021

שמי _____ ואני מראיין מ _____ . אנו עורכים סקר מדעי עבור מחקר בנושא אלימות, פשיעה וביטחון אישי בעיר אום אל-פחם. ההשתתפות בסקר תאפשר לך לבטא את דעתך בנושא ולתרום לקבלת תמונה אמיתית של דעת הקהל בעיר בנושא המחקר. לצורך מחקר זה נבחרת באופן מקרי. תשובותיך לא תימסרנה לאיש ותשמשנה למטרות סטטיסטיות בלבד. לשאלות שיוצגו לך אין תשובות נכונות או לא נכונות. אנו מודים לך מראש על השתתפותך שהיא חיונית להצלחת המחקר. אקריא לך מספר משפטים על תופעות בחברה הישראלית. לגבי כל תופעה, ציין אם אתה: מאוד מודאג, מודאג, לא מודאג או בכלל לא מודאג.

מודאג מאוד	מודאג	מודאג במידה מסוימת	לא מודאג	בכלל לא מודאג	לא
23.2	28.5	30.5	14.9	3.0	1. אבטלה (n = 302)
23.8	43.0	23.8	7.9	1.3	2. תאונות דרכים (n = 302)
47.3	44.3	7.7	0.7	0.0	3. אלימות (n = 299)
49.0	43.4	7.3	0.3	0.0	4. פשיעה (n = 302)
34.1	45.0	17.9	2.3	0.7	5. עבירות רכוש (n = 302)
37.7	37.7	19.2	5.3	0.0	6. סמים (n = 302)
43.3	31.7	12.3	8.7	4.0	7. דמי חסות (n = 300)
30.6	38.2	19.6	7.6	4.0	8. אלימות נגד נשים (n = 301)
60.3	35.0	2.3	1.0	1.3	9. ירי ושימוש בנשק (n = 300)
43.9	39.2	12.6	3.3	1.0	10. קטטות (n = 301)
24.2	31.8	30.5	11.6	2.0	11. מצב הדמוקרטיה בישראל (n = 302)
23.8	43.4	26.2	4.6	2.0	12. אי שוויון בין ערבים ליהודים במדינה (n = 302)

2.3	12.9	33.8	32.5	18.5	13. קיפאון בתהליך השלום בין ישראל לפלסטינים (n = 302)
5.0	16.9	31.2	32.2	14.6	14. התפשטות נגיף הקורונה בחברה הערבית (n = 301)
67.8	12.2	7.8	4.4	7.8	15. אחר: _____ (n = 90)

באיזו מידה אתה חושש שאתה או אחד מבני ביתך תיפגעו מכל אחת מתופעות אלו:

בכלל לא חושש	לא חושש	חושש במידה מסוימת	חושש	חושש מאוד	
0.7	2.6	27.2	45.4	24.2	16. מעבירות רכוש (n = 302)
2.7	2.7	10.3	42.9	41.5	17. מעבירות אלימות [תקיפה או איום בתקיפה וגרימת חבלה/דקירה/ירי] (n = 301)
3.3	4.6	20.9	46.0	25.2	18. פשעי שנאה (n = 302)
12.9	18.2	26.8	29.5	12.6	19. מעבירות מין [אונס או הטרדה מינית] (n = 302)
7.3	20.2	28.1	30.8	13.6	20. התפשטות נגיף הקורונה (n = 302)

21. האם אתה באופן אישי מרגיש בהיעדר ביטחון אישי בגלל האלימות ביישוב המגורים שלך? (n = 301)

1. במידה רבה מאוד 27.2
2. במידה רבה 41.9
3. במידה מועטה 27.9
4. בכלל לא 3.0

22. האם הינך באופן אישי או מי מבני משפחתך נחשפתם לאירועי אלימות בעיר? (n = 301)

1. אני 5.6
2. בני משפחתי 20.6
3. גם אני וגם בני משפחתי 9.0
4. לא נחשפתי, לא אני ולא מי מבני משפחתי 64.8

23. לאור האלימות הגואה ביישוב שלי, אני מעדיף לעשות את הקניות מחוץ לתחום העיר אום אל-פחם? (n = 285)

א. כן 12.3   2. לעיתים 41.4   3. לא 46.3

מבין המקומות הבאים, היכן תחושת האיום שלך מול תופעות של אלימות גדולה יותר, מ-5, 5 = גדולה מאוד, 1 = בכלל לא גדולה.

גדולה מאוד	גדולה	גדולה במידה מסוימת	לא גדולה	בכלל לא גדולה	
0.0	4.3	14.0	31.9	49.8	24. בביתי (n = 301)
10.0	18.6	17.6	30.6	23.3	25. בשכונה שלי (n = 301)
24.3	30.0	22.7	16.7	6.3	26. ברחוב (n = 300)
22.6	28.6	30.9	12.3	5.6	27. במקומות בילוי באום אל פחם (n = 301)
8.0	29.6	28.6	21.9	12.0	28. במקום הלימודים באום אל פחם (n = 301)

האם את/ה או מישהו מבני משפחתך או מחבריך, נפגעת או היית קורבן, לכל אחת מתופעות האלימות הבאות במהלך השנה האחרונה? דרג מ 1-5

במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מעטה מאוד	במידה מעטה	
3.3	5.3	12.3	22.0	57.0	29. קללות, יריקות, איומים וסחיטה (n = 300)
0.0	1.7	1.7	9.4	87.3	30. הטרדה מינית, תקיפה מינית, אונס (n = 299)
2.3	5.3	3.7	11.3	77.3	31. שימוש בנשק (n = 300)
2.0	5.3	10.0	17.3	65.3	32. התפרעות המונית (קטטה), מכות, השחתת רכוש, הצתות (n = 300)

33. האם הייתה היכרות לפני המקרה עם התוקף או עם מי שאיים בתקיפה או נקט באלימות? (n = 279)

1. כן 24.4   2. לא 75.6

34. האם התוקף או מי שאיים בתקיפה או נקט באלימות היה: (n = 253)
 1. ממקום העבודה 9.5 2. שכן / חבר / מכר 17.0 3. בן משפחה 2.8 4. אדם זר 17.0 5. אחר: _____ 53.8

35. האם בשנה האחרונה רמת האלימות ביישוב שלך עלתה, ירדה או נשארה כמו שהיא: (n = 301)
 1. חלה עלייה גדולה 53.2 2. חלה עליה 43.2 3. לא חל שינוי 3.3 4. חלה ירידה 0.3
 5. חלה ירידה גדולה 0.0

חלק גדול ממקרי הרצח שאירעו בשנה האחרונה התבצעו בכלי נשק חם. ציין אם אתה: לא מסכים, נוטה לא להסכים, נוטה להסכים, או מסכים. רשום את מידת הסכמתך מ-1 לגבי המשפטים הבאים

לא מסכים	נוטה לא להסכים	נוטה להסכים	מסכים	
3.3	4.7	49.5	42.5	36. בישראל ניתן להשיג נשק חם בקלות (n = 301)
2.7	4.7	36.9	55.8	37. באום אל-פחם ניתן להשיג נשק בקלות (n = 301)
0.7	0.7	27.2	71.4	38. בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם בשכונת המגורים שלי (n = 301)
0.3	0.3	29.9	69.4	39. בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם באום אל-פחם (n = 301)

אקריא לך מספר גורמים שעשויים להשפיע על השימוש האלים בנשק. דרג בין 1-5 את מידת ההשפעה שיש לדעתך לכל גורם על שימוש אלים בנשק/1 במידה מעטה מאוד; 5 במידה רבה מאוד/

במידה מעטה מאוד	במידה מעטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	
1.7	3.0	3.3	51.0	41.1	40. זמינות הנשק (n = 302)
0.3	1.3	7.3	40.1	51.0	41. סחר בסמים (n = 302)
2.3	9.3	18.2	26.8	43.4	42. נוכחות מעטה של שוטרים (n = 302)
1.3	0.7	2.3	30.5	65.2	43. קלות הענישה כלפי עברייני אלימות (n = 302)

1.0	0.3	2.6	36.8	59.3	44. הלוואות בשוק האפור (n = 302)
1.0	0.3	4.0	32.5	62.3	45. הימצאות כנופיות פשע ביישוב (n = 302)

אקריא לך מספר פעולות שיכולות להתבצע ע"י המדינה כדי לצמצם את עבירות האלימות. דרג בין 1-5 את מידת החשיבות של כל אחת מהן לצמצום עבירות האלימות [1 = כלל לא חשוב; 5 = חשוב מאד]

חשוב במידה רבה מאוד	חשוב במידה רבה	חשוב במידה מסויימת	חשוב במידה רבה	חשוב במידה רבה	חשוב במידה רבה מאוד
48.7	39.1	10.3	0.0	2.0	46. החמרה במתן היתרים לאחזקת נשק (n = 302)
56.8	30.6	11.0	1.0	0.7	47. פעילות לצמצום השימוש והסחר בסמים (n = 301)
47.8	25.2	18.3	5.0	3.7	48. הגדלת מספר השוטרים המטפלים בעבירות אלימות (n = 301)
68.9	26.8	3.6	0.3	0.3	49. החמרה בענישה כלפי עברייני אלימות (n = 302)
65.2	29.5	5.3	0.0	0.0	50. מבצעים תכופים לאיסוף ולהחרמת הנשק הבלתי חוקי (n = 302)
46.7	24.8	18.9	7.3	2.3	51. שיפור מערכת היחסים הרעועה בין המשטרה לחברה הערבית (n = 302)

52. באיזו מידה אתה תהיה מוכן לקחת חלק במאבק באלימות ביישובך? (n = 299)

1. במידה רבה מאוד 14.7
2. במידה רבה 10.4
3. במידה בינונית 22.4
4. במידה מועטה 33.4
5. במידה מועטה מאוד 19.1

לגבי כל אחד ממוסדות אלו, ציין באיזה מידה את/ה שבע רצון מיעילות הטיפול לצמצום תופעת האלימות

מאוד שבע רצון	שבע רצון	שבע רצון במידה מסוימת	לא שבע רצון	בכלל לא שבע רצון	
1.7	2.0	15.6	48.7	32.1	53. משטרת ישראל (n = 302)
1.0	9.3	31.6	36.5	21.6	54. מערכת המשפט (n = 301)
0.3	5.3	17.3	52.2	24.9	55. הממשלה (n = 301)
6.3	32.8	44.4	10.6	6.0	56. העירייה (n = 302)
1.7	4.6	31.1	46.4	16.2	57. הכנסת (n = 302)
6.0	37.9	36.5	14.6	5.0	58. מערכת החינוך (n = 301)
10.6	26.2	43.9	14.0	5.3	59. מערכת הרווחה (n = 301)
29.1	45.7	10.6	8.3	6.3	60. המשפחה (n = 302)
26.5	42.1	21.9	6.3	3.3	61. מוסדות הדת (n = 302)
6.3	20.2	46.4	20.9	6.3	62. אמצעי התקשורת (n = 302)
9.9	30.5	27.5	22.5	9.6	63. המנהיגות בחברה הערבית (n = 302)

64. ביחס למגע האחרון שלך עם המשטרה, כיצד היית מעריך את הטיפול ברך? (n = 117)

1. הטיפול היה טוב מאד 7.7

2. הטיפול היה טוב 24.8

3. הטיפול היה רע 31.6

4. הטיפול היה רע מאד 35.9

5. לא רלוונטי (לא היה לי מגע עם המשטרה) 60.6 מכלל המשיבים (n = 183)

כיצד היית מעריך את תפקוד המשטרה באום אל-פחם בכל אחד מהתחומים הבאים

בצורה טובה מאוד	בצורה טובה	בצורה סבירה	בצורה לא טובה	בצורה בכלל לא טובה	
0.3	3.6	7.3	52.6	36.1	65. מלחמה באלימות באום אל-פחם (n = 302)
0.7	5.6	16.6	40.1	37.1	66. שמירה על הרכוש של האזרחים באום אל-פחם (n = 302)

49.3	41.4	6.0	2.6	0.7	67. מלחמה בארגוני הפשע באום אל-פחם (n = 302)
47.0	41.7	7.0	3.0	1.3	68. התמודדות עם סחר ועם שימוש בסמים באום אל-פחם (n = 302)
53.5	36.5	7.3	2.0	0.7	69. התמודדות עם סחיטת דמי החסות באום אל-פחם (n = 301)
29.5	39.4	23.8	6.0	1.3	70. שמירה על הסדר הציבורי באום אל-פחם (n = 302)
36.1	45.0	13.6	3.3	2.0	71. שמירה על ביטחון האזרח באום אל-פחם (n = 302)
32.8	37.1	19.9	7.6	2.6	72. אכיפת החוק והסדר באום אל-פחם (n = 302)
12.3	26.5	30.5	18.9	11.9	73. אכיפת חוקי התנועה באום אל-פחם (n = 302)
12.3	26.5	28.5	21.2	11.6	74. אכיפת תקנות הקורונה באום אל-פחם (n = 302)

ענה בבקשה על השאלות הבאות: מהו הסיכוי שתתלונן במשטרה במקרה של:

במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מעטה מאוד	במידה מעטה	במידה רבה מאוד
13.2	23.5	21.5	24.2	17.5	75. אם אתה או אחד מבני ביתך תיפגעו מעבירת רכוש/בעיקר גניבה, פריצה או השחתת רכוש] [1 = אין סיכוי; 5=סיכוי גבוה] (n = 302)
24.8	19.5	20.2	20.2	15.2	76. אם אתה או אחד מבני ביתך תיפגעו מעבירת אלימות [תקיפה או איום בתקיפה וגרימת חבלה/דקירה/ירי] [1=אין סיכוי, 5=סיכוי גבוה] (n = 302)
18.2	19.5	20.5	16.6	25.2	77. אתה או אחד מבני ביתך תיפגעו מעבירת מין

					[הטרדה מינית או אונס] [1=אין סיכוי, 5=סיכוי גבוה] (n = 302)
--	--	--	--	--	--

78. אם אתה או אחד מבני ביתך תיפגעו מעבירת אלימות או איום בתקיפה וגרימת חבלה/דקירה/ירי למי תפנה לטיפול בעניין? (n = 298)

1. משטרה 46.6   2. משפחה 30.2   3. חברים 8.7   4. אגמול/אפעל בעצמי 6.4   5. אפנה לגורמים שיגנו עליי 6.0   6. אחר: _____ 2.0

79. באיזה מידה יש לך אמון במשטרת ישראל? (n = 302)

1. אמון מלא 3.0
2. אמון 6.3
3. אמון מסוים 35.4
4. אין אמון 30.5
5. בכלל אין אמון 24.8

באיזו מידה את/ה מרוצה או לא מרוצה מהשירותים הבאים הניתנים על-ידי עיריית אום אל פחם:

בצורה טובה לא בכלל	בצורה טובה לא	בצורה טובה סבירה	בצורה טובה	בצורה טובה מאוד	
5.6	22.5	32.8	26.2	12.9	81. ניקיון ברחובות העיר, פינוי זבל ואשפה (n = 302)
4.6	19.5	37.4	26.8	11.6	82. טיפול ותחזוקת תשתיות: כבישים, מדרכות, תאורה (n = 302)
12.6	36.8	30.5	15.9	4.3	83. השיטור העירוני ושיפור תחושת הביטחון- האישי (n = 302)
7.4	20.1	35.1	30.1	7.4	84. הפארקים וגינות השעשועים בעיר (n =) (299)
7.0	17.7	36.8	26.1	12.4	85. פעילויות שהעירייה יוזמת עבור בני הנוער בעיר (n = 299)
3.0	8.4	42.6	32.9	13.1	86. הפעילויות במרכזים הקהילתיים (n = 298)

2.0	11.4	39.9	32.6	14.1	87. המידע והפרסומים שהעירייה מעבירה לתושבים (n = 298)
2.0	8.0	29.4	42.5	18.1	88. רמת החינוך בעיר באופן כללי (n = 299)
4.3	14.4	38.1	32.4	10.7	89. רמת שירותי הרווחה בעיר (n = 299)

באיזו מידה לדעתך שיפור בתחומים הבאים יכול להוות גורם יעיל לצמצום האלימות?

לא יצמצם	יצמצם מעט	יצמצם במידה בינונית	יצמצם במידה גבוהה	יצמצם מאוד	
7.6	14.9	34.8	30.1	12.6	90. ניקיון ברחובות העיר, פינוי זבל ואשפה (n = 302)
5.6	10.9	32.5	30.8	20.2	91. טיפול ותחזוקת תשתיות: כבישים, מדרכות, תאורה (n = 302)
4.6	23.2	22.5	29.8	19.9	92. השיטור העירוני ושיפור תחושת הביטחון האישי (n = 302)
2.3	7.0	34.1	35.8	20.9	93. הפארקים וגינות השעשועים בעיר (n = 302)
1.3	6.6	18.3	38.5	35.2	94. פעילויות שהעירייה יוזמת עבור בני הנוער בעיר (n = 301)
5.0	9.6	25.2	33.8	26.5	95. הפעילויות במרכזים הקהילתיים (n = 302)
0.3	2.6	16.9	43.7	36.4	96. המידע והפרסומים שהעירייה מעבירה לתושבים (n = 302)
0.0	3.0	15.6	45.4	36.1	97. רמת החינוך בעיר באופן כללי (n = 302)
1.3	10.3	20.2	34.4	33.8	98. רמת שירותי הרווחה בעיר

					(n = 302)
6.3	6.3	14.2	29.1	44.0	99. רמת התעסוקה בעיר (n = 302)
0.3	6.7	20.7	32.0	40.3	100. פעילויות הסברה בנושא מניעת אלימות (n = 300)

וכעת מסיימים בשאלות עליך:

101. מין: (n = 297) 50.8 זכר 1.1 49.2 נקבה 2.2

102. ביחס לשמירת הדת, האם אתה חושב שאתה היום: (n = 301)

1 דתי מאוד 14.3

2 דתי 37.5

3 דתי במידה מסוימת 34.6

4 לא דתי 12.3

5 בכלל לא דתי 1.3

103. ממוצע ההוצאה החודשית של משפחה ערבית בישראל 14500 ש. האם ההוצאה החודשית של משפחתך?

(n = 302)

1. הרבה מאוד מעל לממוצע 5.6

2. הרבה מעל לממוצע 24.2

3. כמו הממוצע 28.8

4. פחות מהממוצע 31.8

5. הרבה פחות מהממוצע 9.6

104. איזו מבין הזהויות הבאות היא החשובה ביותר עבורך? (n = 302)

1 היותך אזרח ישראלי 9.3

2 היותך מוסלמי 54.3

3 היותך בן לעם הפלסטיני 36.4

105. איך היית מגדיר את זהותך, אילו התבקשת לבחור באחת מן האפשרויות הבאות? (n = 302)

1 ערבי 13.6

2 ערבי ישראלי 9.3

- 3 ערבי בישראל 8.9
- 4 ישראלי 0.7
- 5 ערבי פלסטיני 22.8
- 6 פלסטיני ישראלי 2.6
- 7 פלסטיני בישראל 9.3
- 8 ערבי פלסטיני בישראל 28.5
- 9 פלסטיני 4.3

106. בן כמה אתה? (שנים) _____ (n = 302) (מ' = 40.9, ס"ת = 15.3)

107. מהו מצבך המשפחתי? (n = 301)

- 1 רווק 21.9
- 2 נשוי 73.1
- 3 גרוש/פרוד 2.3
- 4 אלמן 2.7

108. רמת השכלה? (n = 299)

- 1 לא למדתי 1.0
- 2 סיימתי בית-ספר יסודי 12.7
- 3 סיימתי בית-ספר תיכון 49.8
- 4 סיימתי מכללה או אוניברסיטה וקיבלתי תואר ראשון (ב.א.) 29.4
- 5 סיימתי מכללה או אוניברסיטה וקיבלתי תואר שני (מ.א.) 6.7
- 6 סיימתי אוניברסיטה וקיבלתי תואר דוקטור 0.3

109. באיזו שכונה / אזור אתה מתגורר/ת? _____ n) (= 302)

9. סוויסה 5.3	7. עקאדה 5.3	5. אל-דהר 9.9	3. מחאגנה 14.9	1. גברין 14.9
---------------	--------------	---------------	----------------	---------------

10. קטאין אלשומר 5.0	8. אל-ביאר 5.0	מעלקה 5.0	.4 אגבאריה 19.9	2. מחמיד 14.9
-------------------------	-------------------	-----------	-----------------------	---------------

111. החודש שבו נערך הראיון (יש לציין מספר החודש)

1. נובמבר

2. דצמבר

3. אחר